

လူ့အခွင့်အရေး၏ အခြေခံအချက်များမှာ

Human Right is Inherent

လူ့အခွင့်အရေးသည် လူတိုင်းအတွက် မွေးရာပါအခွင့်အရေး ဖြစ်သည်။ (Human right is inherent) လူ့အခွင့်အရေးကို ဝယ်ယူ၍မရ၊ လွှဲပြောင်း၍မရ လူတိုင်းသည် လူသားဖြစ်နေသော အချက်ကြောင့်ပင် လူ့အခွင့်အရေးကို ရယူပိုင်ဆိုင်ခွင့် ရှိသည်။

လူ့အခွင့်အရေးသည် လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ (Human right is universal) အသားအရောင်၊ လူမျိုး ၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ ၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး ၊ အတွေးအခေါ် ၊ လိင်ကွဲပြားမှုမရွေး လူ့အခွင့်အရေးသည် လူသားအားလုံးအပေါ် တန်းတူညီမျှမှု ရှိသည်။ လူသားအားလုံးသည် မွေးဖွားလာသည်မှ စတင်၍ လွတ်လပ်ပြီး တန်းတူညီသော လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် အဆင့်အတန်းရှိသည်။

လူ့အခွင့်အရေးသည် မည်သူကမျှ ယူဆောင်သိမ်းပိုက်၍ မရ။ (Human right is inalienable) လူ့အခွင့်အရေးကို မည်သူတဦးတယောက်ကမျှ ယူဆောင်သိမ်းပိုက်ခွင့် မရှိ။ လူတယောက်၏ မွေးရာပါအခွင့်အရေးကို ထိုသူ၏ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ဥပဒေများက အသိအမှတ် မပြုသည့်တိုင်အောင် ထိုသူတွင် လူ့အခွင့်အရေး ခံစားခွင့်ရှိသည်။ ထိုသို့ အသိအမှတ်မပြုခြင်းသည် ထိုသူအပေါ် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးများသည် တခုနှင့်တခု အပြန်အလှန် အမှီပြုနေသည်။ (Human right is indivisible) လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့်အညီ နေထိုင်အသက်ရှင်ရန်အတွက် လူသားတိုင်းသည် လွတ်လပ်ခွင့်၊ လုံခြုံခွင့်နှင့် လုံလောက်သော လူနေမှုဘဝများအား လိုက်လျောညီထွေစွာ ခံစားခွင့် ရှိသည်။ မည်သည့်အခွင့်အရေးကိုမှ တခြားအခွင့်အရေးများထက် ပိုမိုအရေးကြီးသည်ဟု ပြောဆို၍ မရ။ လူ့အခွင့်အရေးတခုကို ချိုးဖောက်ခံရပါက အခြားအခွင့်အရေးများကိုပါ ထိခိုက်စေသည်။

(၁) လူ့အခွင့်အရေးအချို့သည် လူတိုင်းတယောက်ခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (Individual rights) ဖြစ်သလို တချို့မှာလည်း အုပ်စုလိုက်နှင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများ (Group rights) ရှိသည်။ ထို့ပြင် အချို့မှာ လူတိုင်းချင်းနှင့်ရော အုပ်စုလိုက်နှင့်ပါ သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများ ဖြစ်ကြသည်။ ဥပမာ- လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့်သည် လူတိုင်းတယောက်ခြင်း ကျင့်သုံးနိုင်သော အခွင့်အရေးဖြစ်သလို အခြားလူအုပ်စု အလိုက် ကျင့်သုံးနိုင်သော အခွင့်အရေးမျိုးလည်း ဖြစ်သည်။

(၂) လူ့အခွင့်အရေးတချို့ကို ချက်ခြင်းလက်ငင်း အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်၍ ရသော်လည်း အချို့ကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အစီအစဉ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ရသည်။ လူတယောက်၏ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်ကို ချက်ခြင်းခွင့်ပြု၍ ရသော်လည်း ပညာသင်ခွင့်အတွက် လိုအပ်သော ကျောင်းများ၊ ဆရာများကို ချက်ခြင်းလက်ငင်း အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် မလွယ်ကူချေ။

(၃) အချို့သောအခွင့်အရေးများကို ဒီမိုကရေစီ လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်း အကျိုးနှင့် လူထုအကျိုးစီးပွားအကျိုးအတွက် ဖြစ်စေ၊ စိတ်ဓါတ်၊ စာရိတ္တပိုင်း ဆိုင်ရာအတွက်ဖြစ်စေ လိုအပ်ပါက ဥပဒေအရ ကန့်သတ်နိုင်သည်။ ဥပမာ - လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့်ဆိုသော အခွင့်အရေးကို ထိုသို့သွားလာမှုကြောင့် အများပြည်သူအတွက် မလိုလားအပ်သော အကျိုးများဖြစ်စေနိုင်မည် ဆိုပါက ဥပဒေအရ ကန့်သတ်နိုင်သည်။

(၄) သို့သော် အောက်ပါအခွင့်အရေးများကို မည်သည့်အခြေအနေ ၊ မည်သည့် အကြောင်းအမျိုးကြောင့်မှ ကန့်သတ်ခြင်း မရှိစေရဟူ၍ သတ်မှတ်ထားသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများမှာ အသက်ရှင်ခွင့်၊ ညှင်းပမ်းနှိပ်စက်မှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ ကျွန်ပြုခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ အကြွေးကြောင့် ချုပ်နှောင်ထားခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ ပြစ်မှုတခုအပေါ် နှစ်ခါပြန် စီရင်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊ ဥပဒေရှေ့ မှောက်တွင် လူသားတိုင်းအဖြစ် ဆက်ဆံခံပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ် ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခွင့်တို့ ဖြစ်သည်။

တိုင်းချင်းအခွင့်အရေး (Individual Rights) ဆိုသည်မှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေငြာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသော လူတိုင်းခံစားခွင့်ရှိသော အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်။

အများနှင့်ဆိုင်သော အခွင့်အရေး သို့မဟုတ် အုပ်စုလိုက်အခွင့်အရေး (Collective Group Rights) ဆိုသည်မှာ အုပ်စုတစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင် (ဥပမာ - အမျိုးသမီး၊ ကလေးသူငယ်၊ မူရင်းဌာနေလူမျိုးစု၊ ဒုက္ခသည်၊ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု၊ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမား၊ လိင်တူချစ်သူများ) ဖြစ်သောကြောင့် အခြားသူများ ခံစားခွင့်ရှိသော တဦးတယောက်ခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ခံစားခွင့်မရသော၊ ငြင်းပယ်ခံရသော၊ ခွဲခြားကန့်သတ်ခံရသော အုပ်စုဝင်များ၏ အခွင့်အရေးဖြစ်သည်။ အုပ်စုလိုက် အခွင့်အရေးများသည် အထူးကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရန် လိုအပ်သော အုပ်စုများအတွက် ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ အုပ်စုတစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သောကြောင့် အမြတ်ထုတ် ခေါင်းပုံဖြတ်မှုကို ပိုမိုခံစားရသော အုပ်စုဝင်များ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေးခြင်းသည်လည်း အုပ်စုလိုက် အခွင့်အရေးတောင်းဆိုခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

တရားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး (Legal Rights) ဆိုသည်မှာ ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်။ ခိုင်လုံသော အကြောင်းအချက် မရှိမခြင်း အပြစ်မရှိဟု ဥပဒေက ဖွင့်ဆိုထားချက်များ၊ သက်သေနှင့် အာမခံရရှိခွင့်များသည် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများပင် ဖြစ်သည်။

(၄၄) လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ (Human Rights Committee)

ကမ္ဘာ့ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံမှနေ၍ ၁၉၆၆၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၆ ရက်နေ့တွင် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းလိုက်သော နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ သဘောတူညီမှု စာချုပ်အရ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုကော်မတီကို နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် ကော်မတီဟု မခေါ်ဘဲ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီဟု ခေါ်သည်။ သို့သော် ကော်မတီ၏ အဓိကတာဝန်မှာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်များအပေါ် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ၏ လေးစားလိုက်နာမှုအား စောင့်ကြည့်ခြင်းဖြစ်သည်။

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသော လွတ်လပ်သည့် ကျွမ်းကျင်သူ ၁၈ ဦးဖြင့် ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ကော်မတီ၏ အဓိကတာဝန်မှာ

(၁) စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာများကို ဖတ်ရှုလေ့လာခြင်း၊

(၂) ထိုအစီရင်ခံစာများအပေါ် သုံးသပ်ချက်များ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းနှင့်

(၃) သဘောတူစာချုပ်၏ ပထမနောက်ဆက်တွဲတွင် ပြဌာန်းထားသည့်အတိုင်း လူ့တဦးတယောက်ခြင်းက တိုင်ကြားမှုများကို စစ်ဆေးခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် စာချုပ်ကို အတည်ပြုလက်မှတ်ထိုးပြီး တနှစ်အတွင်း ကော်မတီသို့ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းရသည်။ ပုံမှန်အစီရင်ခံစာကို (၅)နှစ်လျှင်တကြိမ် တင်သွင်းရသည်။ တင်သွင်းသည့် အစီရင်ခံစာများကို လူ့အများ တက်ရောက်သော ကော်မတီအစည်းအဝေးများတွင် ဖတ်ကြားရသည်။

အစီရင်ခံစာကို နိုင်ငံ၏ကိုယ်စားလှယ်တဦးမှ တင်သွင်းရပြီး လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီက စစ်ဆေးရသည်။ စစ်ဆေးသည်ဟုဆိုရာတွင် တရားစစ်ဆေးသကဲ့သို့ ကြားနာစစ်ဆေးခြင်းမျိုး မဟုတ်ပေ။ အစီရင်ခံစာ စစ်ဆေးခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ တရားစီရင်သကဲ့သို့ အပြစ်ပေးရန်မဟုတ်ဘဲ စာချုပ်ပါ အချက်အလက်များကို လိုက်နာရန် တာဝန်ရှိကြောင်း စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံကို အပြုသဘောဖြင့် ပြောဆိုခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ အစီရင်ခံစာကို စစ်ဆေးနေစဉ်အတွင်း နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်၏ အစီရင်ခံမှုနှင့် နှုတ်ဖြင့် ပြောကြားမှုတို့အပေါ် အခြေခံ၍ အခြားကော်မတီဝင်များက နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်ကို မေးခွန်းများထုတ်ခြင်း၊ ခိုင်မာအောင် ပြန်လည်မေးခွန်းထုတ်ခြင်းများကို လုပ်နိုင်သည်။ ကော်မတီသည် အစိုးရမှ တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာ တခုတည်းမှ အချက်အလက်များကိုသာ မှီငြမ်းကိုးကားခြင်း မဟုတ်ဘဲ အခြားအရင်းအမြစ်များက ရရှိသောသတင်းများကိုပါ မှီငြမ်းကိုးကားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အခြားအစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များက ပေးပို့သော သတင်းများကို ကိုးကားနိုင်သည်။ သို့သော် ကော်မတီထံသို့ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များက တရားဝင်အစီရင်ခံစာများ တင်ပို့ အစီရင်ခံနိုင်ခြင်းမရှိ။ ထို့ကြောင့် ကော်မတီဝင် တဦးချင်းစီသို့ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များက အချက်အလက်သတင်းများ ပေးပို့တတ်ကြသည်။ ထိုရရှိသော သတင်းအချက်အလက်များကို အခြေခံ၍ ကော်မတီသည် နိုင်ငံအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရမည်။ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံကို ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များအား

အသိပေးရသည်။ သို့သော် ကော်မတီတွင် ဥပဒေ သက်ရောက်စေသော အာဏာ သို့မဟုတ် အရေးယူနိုင်သည့် အာဏာမရှိပေ။

နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် (၁) အရ စာချုပ်အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခံရသည်ဟူ၍ တိုင်ကြားသော လူတစ်ဦးတယောက်ခြင်း၏ တိုင်ကြားမှုများ ကို ကော်မတီက လက်ခံရသည်။ သို့သော် စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံက ချိုးဖောက်ပါသည်ဟူသော တိုင်ကြားမှုကိုသာ ကော်မတီက လက်ခံနိုင်သည်။

အကယ်၍ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတစ်ခုအပေါ် လူတစ်ဦးတယောက်က တိုင်ကြားလာပြီ ဆိုပါက ကော်မတီက တံခါးပိတ်အစည်းအဝေးဖြင့် တိုင်ကြားမှုကို လက်ခံနိုင် မခံနိုင် ဆုံးဖြတ်သည်။ ကော်မတီက လက်ခံနိုင်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်လိုက်ပြီးမှသာ နောက်တဆင့်အနေဖြင့် ထိုစွပ်စွဲတိုင်ကြားချက်များကို လေ့လာသုံးသပ် စစ်ဆေးနိုင်သည်။ အကယ်၍ ထိုအခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ခိုင်လုံကြောင်း တွေ့ရပါက ကော်မတီက ဆုံးဖြတ်ချက်ချသော်လည်း သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအနေဖြင့် မဖြစ်မနေလိုက်နာအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် စည်းနှောင်အားမရှိပါ။ လိုက်နာသင့်သည်ဟူသော တိုက်တွန်းချက်လောက်သာ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

ကော်မတီက လေ့လာစစ်ဆေးမှုမြောက်သော တိုင်ကြားမှုကိစ္စဖြစ်ရန်မှာ အောက်ပါအချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိရမည်။

(၁) အမှုတိုင်ကြားသောသူ သို့မဟုတ် တိုင်ကြားသူများသည် အမည်မဖော်လိုသောသူ မဖြစ်စေရ။ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ၏ တရားစီရင်ထုံးများနှင့် အကျုံးဝင်သူ ဖြစ်ရမည်။

(၂) ချိုးဖောက်ခံရသူကိုယ်တိုင် သို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူက တိုင်ကြားရမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုချိုးဖောက်ခံရသူ အနေဖြင့် သူကိုယ်တိုင် တိုင်ကြားမှုကို မတင်သွင်းနိုင်သည့် အခြေနေမျိုး ရှိနေလျှင် ထိုတိုင်ကြားမှုကို ကော်မတီက လက်ခံစဉ်းစားမည်ဖြစ်သည်။

(၃) တိုင်ကြားမှုသည် သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါဝင်သော အချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိရမည်ဖြစ်ပြီး နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်၏ တိုင်ကြားခွင့်ကို အလွဲသုံးစားလုပ်၍ တိုင်ကြားခြင်း မဖြစ်စေရ။

(၄) ထိုအမှုကိစ္စသည် အခြားသော နိုင်ငံတကာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် စဉ်းစားသုံးသပ်နေသော ကိစ္စ မဖြစ်စေရ။

(၅) တိုင်ကြားသူသည် နိုင်ငံတော်အဆင့် တိုင်ကြားမှုများကို လုပ်ဆောင်ပြီးသော်လည်း ကျေနပ်မှုမရသော အမှုမျိုး ဖြစ်ရမည်။

(၄၅) လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူများ (Human Rights Defender)

လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူများသည် မည်သူမဆို ဖြစ်နိုင်သည်။ လူသားတစ်ဦးချင်းသာမက အဖွဲ့အစည်းများလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ကာကွယ်သူများ၊ မြင့်တင်သူများ၊ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သူများ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးသည် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက် သူများ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များ အနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အာဏာပိုင်များ အနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ လူတစ်ဦးတယောက်ချင်း အနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း လူ့အခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာလာအောင် ကူညီအားပေးသူများသည်လည်း လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူများပင် ဖြစ်သည်။ မိမိအခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရသည့်အတွက် တရားဥပဒေ၏ အကူအညီကိုယူ၍ ချိုးဖောက်သူများအား အပြစ်ဒဏ်ခံစေအောင် လုပ်ဆောင်သော သူသည် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သောသူ ဖြစ်သကဲ့သို့ မိမိသိမြင်ထားသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို အများသိရှိနားလည်အောင် အသိပေးသူမှာလည်း လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူအစိုးရ၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု များကြောင့် အခြားသူများနှင့် ပူးပေါင်းဆန္ဒပြသူသည် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်သူ ဖြစ်သလို လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်းကို လူအများသိအောင် ပညာပေးသူမှာလည်း လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူဖြစ်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်းကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက ၁၉၉၈ ခုနှစ်၊

ဒီဇင်ဘာလ ၉ ရက်နေ့တွင် အတည်ပြုပြဌာန်းခဲ့သည်။ ဤသည်မှာ ကုလသမဂ္ဂအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်မှုများကို သီးခြားတဦးချင်းစီဖြစ်စေ၊ အဖွဲ့အစည်းတွင်းတွင်ဖြစ်စေ၊ နားလည်သဘောပေါက်စေရန်နှင့် ကာကွယ်ပေးရန်အတွက် နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းအဆင့်များတွင် တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်သွားရန် ထပ်လောင်းအတည်ပြုလိုက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာနှင့်အဝန်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို အားပေးကာကွယ် စောင့်ရှောက်နေသောသူများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များအပေါ် မကြာခဏဆိုသလို ခြိမ်းခြောက်နှောင့်ယှက်ခြင်း၊ အန္တရာယ်ပြုခြင်း၊ မတရားဖမ်းဆီးခြင်း၊ အစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခြင်းများ ရင်ဆိုင်နေရလျက်ရှိပါသည်။ ထို့အတွက် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူများအား ကုလသမဂ္ဂက ကာကွယ်ပေးနိုင်ရန် အတွက် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ တိုက်တွန်းချက်ဖြင့် ဤစာတမ်းပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုစာတမ်းအရ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူများဆိုင်ရာ အထူးစုံစမ်း စစ်ဆေးရေး အရာရှိတဦးကို ၂၀၀၀ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ (၁၈) ရက်နေ့တွင် ခန့်အပ် ခဲ့သည်။ လက်ရှိတာဝန်ရှိသော အထူးစုံစမ်း စစ်ဆေးရေးအရာရှိမှာ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံမှ မစ္စဟီနာဂျီလာနီ ဖြစ်သည်။ ထိုသူ၏တာဝန်မှာ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက် သူများအပေါ် ကျရောက်နိုင်ဖွယ်ရှိသော အကြမ်းဖက်မှုများ၊ အခြေအနေများနှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်းများကို စုဆောင်းခြင်း၊ လက်ခံခြင်း၊ စစ်ဆေးခြင်းများ ပြုလုပ်ရန်၊ ကြေညာစာတမ်း ပိုမိုအားကောင်း လာစေရန်နှင့် ထိရောက်စွာ အသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် အခြားသူများ၊ အဖွဲ့များနှင့် ပူးတွဲလုပ်ဆောင်ရန်၊ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူများအား ပိုမိုကာကွယ်ပေးနိုင်မည့် ထိရောက်သော နည်းဗျူဟာများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရန်တို့ဖြစ်သည်။

(၄၆) လူ့အခွင့်အရေးပညာပေး (Human Rights Education)

လူ့အခွင့်အရေးပညာပေး ဆိုသည်စကားလုံးမှာ အတိုကောက်ဖော်ပြမှုတခုသာ ဖြစ်ပါသည်။ ဤစကားလုံးသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာပေးခြင်းဟု ဆိုထားသော်လည်း အမှန်စင်စစ်အဓိပ္ပာယ်မှာ လူ့အခွင့်အရေး တခုထဲမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတကာ

ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးနှင့် နားလည်မှုတို့အတွက် ပညာပေးခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးခြင်းဆိုသည်မှာ ပြည်သူလူထုအား ၎င်းတို့၏အတွေ့ အကြုံများကို ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် နားလည်သဘောပေါက်စေပြီး ၎င်းတို့၏ဘဝကို ၎င်းတို့ ကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်တတ်လာစေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဗဟုသုတများ၊ တန်ဖိုးများနှင့် အတတ်ပညာ ကျွမ်းကျင်မှုများကိုအသုံးပြုကာ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်ပါဝင် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပြင်ဆင် လုပ်ဆောင်ထားသည့် လေ့လာမှုလုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးသူဆိုသည်မှာ လူတိုင်းတယောက်ချင်း သို့မဟုတ် လူအုပ်စုတစ်စုအား လူ့အခွင့်အရေး ဗဟုသုတများ၊ တန်ဖိုးများ၊ ကျွမ်းကျင်မှုများကို နားလည်သဘောပေါက်စေပြီး လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာတစ်ခုကို ဖြစ်စေ၊ လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေ တရပ်လုံးအတွက်ဖြစ်စေ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်တတ်လာစေရန် လုပ်ဆောင်သူဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂက သတ်မှတ်ထားသော လူ့အခွင့်အရေးပညာပေးမှု ဆယ်စုနှစ် (၁၉၉၅-၂၀၀၄) ၏ ကြေညာစာတမ်းတွင် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုဆိုသည်မှာ တလောကလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် လူ့အခွင့်အရေး ယဉ်ကျေးမှုတရပ် ပေါ်ထွန်းရေးကို ရည်ရွယ်သည့် လေ့ကျင့်သင်တန်းပို့ချမှုများ၊ အချက်အလက်သတင်းများ ဖြန့်ဖြူးမှုများ စသည်တို့ကို ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ရာတွင် ဗဟုသုတ များ၊ ကျွမ်းကျင်မှုများမှတစ်ဆင့် အောက်ပါ အကြောင်းအချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ရပ်တည်ချက်အမြင်များ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပုံဖော်လုပ်ဆောင်စေခြင်းဖြစ်သည်။

၎င်းတို့မှာ -

- (က) အခြေခံလွတ်လပ်မှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို ပိုမိုလေးစားစေခြင်း။
- (ခ) လူသားတို့၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာ အပြည့်အဝဖွံ့ဖြိုးစေခြင်း။

(ဂ) နားလည်မှု၊ လေးစားမှု၊ လိင်ကွဲပြားမှုအပေါ် တန်းတူရည်တူရှိမှုနှင့် နိုင်ငံများ အတွင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများအတွင်း၊ နိုင်ငံသားများအတွင်း၊ လူမျိုးစုများ အတွင်း ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားကွဲပြားသော လူအုပ်စုများအတွင်း ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုတို့ကိုမြှင့်တင်ပေးခြင်း။ (ဃ) လွတ်လပ်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း လူတိုင်းလူတိုင်းကို ထိရောက်စွာ ပါဝင်

စေနိုင်ခြင်း။

(င) ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ ငြိမ်းချမ်းမှုထိမ်းသိမ်းရေး လှုပ်ရှားမှုကို မြှင့်တင်ခြင်းတို့၊
ပါဝင်သည်။ ဟုအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။

လူတဦးတယောက်၏ အခွင့်အရေးကိုသာ မဟုတ်ဘဲ ထိုအခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်၍ တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှု အကြောင်းများ ကိုပါ လေ့လာခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေး သင်ကြားမှု၏ အနှစ်သာရဖြစ်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို လူတဦးတယောက်ချင်းနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း တခုလုံးက ပိုင်ဆိုင်သည့်အလျောက် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် လေးစားမှု၊ ကာကွယ်မှုနှင့် တိုးတက် ကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်မှုတို့ကို လုပ်ဆောင်ရန်တာဝန်ရှိမှု၊ တာဝန်ခံမှုမှာလည်း လူတဦးတယောက် ချင်းသာမက၊ အများနှင့်ပါ သက်ဆိုင်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုသည် ပဋိကွဲများဖြေရှင်းခြင်းနှင့် လူမှုစနစ် မြှင့်တင်ခြင်းတို့ ပေါ်ထွန်းစေရန် အခြေခံထောက်ကူပေးပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေး များသည်တခုနှင့်တခု ဝိရောဓိများ ဖြစ်တတ်လေ့ရှိကြပါသည်။ လူအများအကျိုးအတွက် စောင့်ရှောက်ရန် လုပ်ဆောင်မှုတခုသည် အခြားလူတဦးတယောက်၏ လွတ်လပ်စွာထုတ် ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် ဝိရောဓိ ဖြစ်နေနိုင်ပါသည်။ သို့သော် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတရားများသည် အပြန်အလှန် လေးစားမှု၊ လူသားအားလုံး၏ ညီမျှမှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာတို့အပေါ် အခြေခံထားသည့်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးသည် ထိုသို့မတူညီကွဲပြား ခြားနားမှုများကို သုံးသပ် လေ့လာတတ်စေရန်နှင့် ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ပုံစံဖော်ပေးနိုင်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးမှုသည် စေ့စပ်ဖြေရှင်းခြင်း၊ ကြားဝင်ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် အများစု သဘောဆန္ဒခံယူခြင်းဆိုင်ရာ အရည်အသွေးများကိုလည်း လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးပါသည်။

(၄၇) အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (Inter-American Commission on Human Rights)

ဤကော်မရှင်သည် အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (American Convention on Human Rights) ပါ အချက်အလက်များအားလက်မှတ်ထိုးထားသည့် နိုင်ငံများ၏လိုက်နာမှုကို စောင့်ကြပ်ရန် အတွက် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်တွင် လွတ်လပ်၍ အနှောင်အဖွဲ့ကင်းသော ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ ပါဝင်ပြီး အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများအတွင်း လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရန် နှင့် ထွန်းကားအောင်လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ အမေရိက လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ သဘောတူညီစာချုပ်ပါ အချက်အရ ဤကော်မရှင်သည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဆက်သွယ်တိုင်ကြားမှုများ (Communication) များကို လက်ခံစစ်ဆေးနိုင်ခွင့်ရှိသည်။

သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုနှင့် ပတ်သက်ပါက ကော်မရှင်ထံသို့ တဦးချင်းတိုင်ကြားနိုင်သည်။ နိုင်ငံများက တိုင်ကြားရာတွင်စွပ်စွဲခံရသောနိုင်ငံသည် အမေရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တနိုင်ငံဖြစ်ရမည့်အပြင် ထိုအမှုကိုကော်မရှင်က စုံစမ်းရန်အတွက် စွပ်စွဲခံရသည့်နိုင်ငံက ခွင့်ပြုကြောင်းကြေညာချက် (Declaration) ထုတ်ပြန်မှသာ ကော်မရှင် အနေဖြင့် စုံစမ်းနိုင်သည်။ ထို့အပြင် တိုင်ကြားလာသော အမှုသည် နိုင်ငံတော်တွင်းအဖြေရှာ၍ မရတော့သည့်အဆုံး ကော်မရှင်သို့ တင်ပြလာခြင်းဖြစ်ရမည်။ ကော်မရှင်ထံသို့ အဆင့်ကျော်၍ တိုက်ရိုက်တင်ပြခြင်းမျိုး မဖြစ်ရပါ။

အကယ်၍ ထိုသို့အမှုမျိုး လက်ခံရရှိပါက ပထမဆုံးအဆင့်အနေဖြင့် ကော်မရှင်သည် ထိုပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားနေသော နိုင်ငံများအကြား ချစ်ကြည်မှုမပျက်သော ဖြေရှင်းမှုရှာနိုင်ရန်အတွက် ကြိုးပမ်းရပါသည်။ ချစ်ကြည်ရင်းနှီးစွာဖြင့် ဖြေရှင်းမှုကို မရရှိနိုင်သောအခါမှ ကော်မရှင်သည် မိမိတွေ့ရှိခဲ့သော အချက်အလက်များ၊ မိမိ၏ သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် အကြံပြု ထောက်ခံချက်များပါဝင်သည့် အစီရင်ခံစာတခုကို ရေးသားရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ထိုအစီရင်ခံစာကို အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေးများ တရားရုံး (Inter-American Court of Human Rights) သို့ သုံးလအတွင်း

တင်သွင်းရမည်ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ကော်မရှင်သည် အမှုနှင့်ပတ်သက်သည့် မိမိ၏ယူဆချက်များ၊ ထိုအမှုနှင့်ပတ်သက်သည့် အကြံပြုချက်များ၊ ထိုအကြံပြုသည့်အတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ချက်များကို စွပ်စွဲခံရသော နိုင်ငံသို့အသိပေး၍ လိုက်နာစေရမည်ဖြစ်သည်။

(၄၈) အမေရိကတိုက်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး (Inter-American Court of Human Rights)

အမေရိကတိုက်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်သည်ဟု စွပ်စွဲတင်ပြချက်များကို လေ့လာစစ်ဆေးရန် တာဝန်ပေး ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် တိုက်ရိုက်စုံစမ်းခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်က ပထမစုံစမ်းထားပြီး လွှဲပြောင်းပေးပို့လိုက်သော အမှုများကိုသာ စစ်ဆေးခွင့်ရှိသည်။ ဤတရားရုံးသည် တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို စိတ်ကြိုက်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့် ရှိသော်လည်း ထိုသက်ဆိုင်သော နိုင်ငံများသည် သဘောတူစာချုပ်၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ ဖြစ်နေရမည်။ ထို့အပြင် တင်ပြချက်များကို စစ်ဆေးရန်အတွက် တရားရုံး၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် (Competent) အားလက်ခံသည့် ကြေညာချက်တစ်ခုကို သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံက ထုတ်ပြန်မှသာလျှင် ထိုတရားရုံးမှနေ၍ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဤတရားရုံးဆီသို့ လူတိုင်းတယောက်ချင်းက တိုင်ကြား၍မရနိုင်ပါ။ ကော်မရှင်က လွှဲပြောင်းပေးပို့လာသော အမှုကို တရားရုံးကစစ်ဆေးရာတွင် ကော်မတီ၏ အမြင် သဘောထား များအတိုင်း တထပ်တည်းကျစရာမလိုပါ။ မတူညီသောသဘောထား များကိုလည်း ပေးနိုင်ပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရများနှင့် ကော်မရှင်၏တင်ပြချက်များကို ကြားနာပြီးသည့်နောက် တရားရုံးကနေ၍ နောက်ဆုံးစီရင်ချက်ကို ချမှတ်ပါသည်။ ထိုစီရင်ချက်သည် နောက်ဆုံးစီရင်ချက်ဖြစ်ပြီး ပြန်လည် အယူခံ ဝင်ခွင့်မရှိတော့ပါ။

(၄၉) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ (International Bill of Human Rights)

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများကို ပိုမို၍တိတိကျကျ အသေးစိတ်ပြဌာန်းနိုင်ရန်နှင့် နိုင်ငံများအပေါ် ကြီးကြပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ ပိုမိုလုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်ကြီးနှစ်ခုကို ၁၉၆၆ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၁၆) ရက်နေ့တွင်

ပြဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်ကြီးနှစ်ခုမှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်နှင့် နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (International Covenant on Civil and Political Rights and Potocol) တို့ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကြီးက အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် ထိုလူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်ကြီးနှစ်ခုကိုစုပေါင်း၍ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေသ(International Bill of Human Rights) ဟုခေါ်သည်။

(၅၀) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတရားရုံး (International Court of Justice)

ကုလသမဂ္ဂ၏ ပဋိညာဉ်စာတမ်းအရ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံးဖွဲ့စည်းပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။ ဤတရားရုံးကို နယ်သာလန်နိုင်ငံ သဟိတ်ခ် (The Hague) မြို့တွင် အခြေစိုက်ထားပြီး ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီတို့မှ ရွေးချယ် တင်မြှောက်ထားပေးခဲ့သော တရားသူကြီး (၁၅) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ ထိုတရားသူကြီးများကို နိုင်ငံအလိုက် ရွေးချယ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ထိုသူများ၏ အရည်အချင်းအလိုက် ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် တနိုင်ငံထဲမှ တရားသူကြီး နှစ်ဦး မဖြစ်စေရပါ။ ဤအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတရားရုံးကို နိုင်ငံများအကြားတွင် ဖြစ်ပွားသော အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အခွင့်အာဏာပေးထားပါသည်။ နိုင်ငံများအကြား အငြင်းပွားမှုများကို တရားရုံးမှ စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံများမှတရားရုံးက ဖြေရှင်းပေးချက်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိုလက်ခံကြောင်း ကြေညာချက်တခုကို ထုတ်ပြန်မှသာ ထိုအငြင်းပွားမှုကို တရားရုံးကလက်ခံ ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်သည်။ တနိုင်ငံက ထိုသို့လက်ခံခြင်းမပြုပါက တရားရုံးက ဆုံးဖြတ်ပေး၍မရပါ။

◆ရုံးတော်သို့မဖြစ်မနေလာရောက်ရန် ဆင့်ခေါ် ခြင်းလည်း မလုပ်ဆောင်နိုင်ပါ။ နှစ်နိုင်ငံစလုံးက တရားရုံး၏လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို လိုက်နာပြီးမှသာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်ပြီး ထိုစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်သည် နောက်ဆုံး စီရင်ချက်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံများက လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဤအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံးသည် ပန်ကြားလာပါက ကုလသမဂ္ဂ၏ အစိတ်အပိုင်းဌာနများသို့ ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာ အကြံများပေးနိုင်သည်။ တရားရုံး၏

လုပ်ဆောင်ချက်များ အားလုံးသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့် တသွေမတိမ်း ကိုက်ညီမှုရှိရမည်ဖြစ်သည်။

(၅၁) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားရုံး (International Criminal Court)

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားရုံးသည် လူ့အစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှု၊ လူမျိုးသန့်စင်သည့်အနေဖြင့် ကျူးလွန်မှု၊ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု၊ လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်မှုနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှုစသည့် အမှုများကျူးလွန်သူများကို တဦးချင်းစီအလိုက် နိုင်ငံတကာဥပဒေအတိုင်း တရားစွဲဆိုသွားရန် ဖွင့်လှစ်ထားသော တရားရုံးဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားရုံး၏ သဘောတူညီချက်အား လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် နိုင်ငံများမှ နိုင်ငံသားများသို့မဟုတ် လက်မှတ် ရေးထိုးထားသည့် နိုင်ငံပိုင် နယ်နိမိတ်အတွင်းတွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ မည်သူ့ကိုမဆို တရားစီရင်ရန် ဤတရားရုံးတွင် အခွင့်အာဏာရှိသည်။ ထိုတရားရုံးသည် အရပ်သား၊ စစ်ဖက်အရာရှိ၊ အစိုးရအရာရှိ စသည်ဖြင့် ခွဲခြားခြင်းမရှိပဲ ထိုကြီးလေးသောအမှုကို ပြစ်မှုကျူးလွန်မှုမှန်သမျှအား တရားစွဲဆိုမည်ဖြစ်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားရုံးကို နယ်သာလန်နိုင်ငံ၊ သဟိတ်မြို့တွင် ဖွင့်လှစ်ထားသည်။ တရားသူကြီးပေါင်း (၁၈) ဦး တင်မြှောက်ထားသည့်အနက်(၇) ဦးမှာ အမျိုးသမီးများဖြစ်သည်။

ထိုတရားရုံး ဖြစ်ပေါ်လာရန် လှုံ့ဆော်မှုသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ် အပြီးကတည်းက စတင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက စစ်ရာဇဝတ်မှုများကို ကျူးလွန်ခဲ့သည့်သူများကို နုရင်ဘတ်နှင့် တိုကျိုစစ်ခုံရုံးများသို့တင်၍ အပြစ်ပေးခဲ့သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံး တင်ခဲ့ပြီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင် လူသားများအပေါ် အစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခဲ့သူများ၊ လူမျိုးတုံးလောက်သည့်အထိ သတ်ဖြတ် ခဲ့မှုများကို ကျူးလွန်ခဲ့သူများအား မည်သည့်နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့်မှ အရေးယူနိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိပါ။ ကုလသမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းပြီးသည့်နောက်ပိုင်း တင်ပြခဲ့သည့် ထိုနိုင်ငံတကာ စစ်ခုံရုံးများဖွင့်လှစ်ရန် တင်ပြချက်မှာလည်း စစ်အေးကာလအချိန်အတွင်း ပျောက်ကွယ်ခဲ့ရသည်။

သို့သော် ၁၉၉၀ ခုနှစ်ပိုင်းများက ရဝမ်ဒါနှင့် ယခင်ယူဂိုစလားဗီးယား နိုင်ငံများတွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော လူမျိုးတုန်းသတ်ဖြတ်မှုများကို အရေးယူရန်အတွက် ရဝမ်ဒါနိုင်ငံဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်အထူးခုံရုံးနှင့် ယူဂိုစလားဗီးယားနိုင်ငံဆိုင်ရာ ရာဇဝတ် အထူးခုံရုံး နှစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်လိုက်သည့်နောက်ပိုင်း ယခင်က ပျောက်ကွယ်ခဲ့သော နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်ခုံရုံးဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး အကြီးအကျယ် ချိုးဖောက်သူများကို အပြစ်ပေးရန်ဟူသော အယူအဆမှာ ပြန်လည်ထွက်ပေါ်လာသည်။ ထိုသို့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးတရုံး ပေါ်လာရန် ၁၉၉၅ ခုနှစ်မှစတင်၍ ကုလသမဂ္ဂတွင် လှုပ်ရှားလာခဲ့သည်။ ထိုတရားရုံး၏ ကျင့်ထုံးများဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်စာချုပ် (Rome Statue) ကို ၁၉၉၈ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ (၁၇) ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံပေါင်း (၁၂၀) ကအတည်ပြု (၂၁) နိုင်ငံကြားနေ၊ (၇) နိုင်ငံက ကန့်ကွက်ခဲ့ပြီး အများဆန္ဒအရ ကျင့်ထုံးများဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်စာချုပ်ကို အတည်ပြုနိုင်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ (၁၁) ရက်နေ့တွင် ဘော့စနီးယား၊ ဟာဇီဂိုဗီးနား၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ကွန်ဂို၊ အိုင်ယာလန်၊ ဂျော်ဒန်၊ မွန်ဂိုးလီးယား၊ နိုင်ဂါ၊ ရိုမေးနီးယားနှင့် စလိုဗက်ကီးယားတို့က နိုင်ငံတကာရာဇဝတ်မှုတရားရုံး၏ ကျင့်ထုံးများဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်သဖြင့် လက်မှတ်ထိုးသည့် နိုင်ငံစုစုပေါင်း (၆၆) နိုင်ငံရှိသွားပြီး ထိုစာချုပ် အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ်၊ မတ်လ (၁၁) ရက်နေ့တွင် တရားရုံးကို စတင်ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။

ဤတရားရုံးသို့ တင်သည့်အမှုတိုင်းကို ပဏာမ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး တရားရုံး၏ တရားသူကြီးများက ပထမဆုံး စစ်ဆေးပြီး အတည်ပြုချက် ယူရမည်ဖြစ်သည်။ စွဲချက်များအား အတည်ပြုမည့် ပဏာမစစ်ဆေးရေး တရားခွင်တွင် စွပ်စွဲခံရသည့်သူများက စွဲချက်နှင့်ပတ်သက်၍ ငြင်းချက်ထုတ်ခွင့်ရှိသည်။ တရားရုံး၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်သည် နောက်ကြောင်းပြန် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိမည်မဟုတ်ပါ။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံးကို လိုလားထောက်ခံသည့် နိုင်ငံများရှိသလို ကန့်ကွက်သော နိုင်ငံများလည်း ရှိကြပါသည်။ တရုတ်၊ ရုရှားနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံများက တရားရုံး ဖွဲ့စည်းထူထောင်မှုကို ဆန့်ကျင်ပြီး ထိုဆန့်ကျင်သည့် နိုင်ငံထဲတွင် အမေရိကန်နိုင်ငံလည်း အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ သမတ ဘီလ်ကလင်တန် လက်ထက်က တရားရုံးကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်စာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးခဲ့သော်လည်း ဂျော့ဂျီဒဗလျူဘုရ် သမတဖြစ်လာသည့်အခါ ထိုလက်မှတ်ရေးထိုးထားချက်ကို ပြန်လည် ရုတ်သိမ်းသွားခဲ့သည်။ ထို့ပြင်

အမေရိကန်နိုင်ငံသားများအား အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားရုံး၏ ဖမ်းဝရမ်းများမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရရန် နိုင်ငံတကာသို့ လိုက်၍ စည်းရုံးခဲ့သည်။ ဥရောပယူနီယံက ထိုတရားရုံးဖွဲ့စည်းမှုကို အပြည့်အဝ ထောက်ခံခဲ့သည်။ တရားရုံး၏စရိတ်ကို ဥရောပနိုင်ငံများနှင့် အခြားအနောက်နိုင်ငံများက အကုန်အကျခံမည်ဖြစ်သည်။

(၅၂) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားသော ဥပဒေ (International Humanitarian Law)

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားသော ဥပဒေဆိုသည်မှာ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ အခြေအနေများတွင် လူသားများကို အကာအကွယ်ပေးရန် အတွက် ပြဌာန်းထားသော နိုင်ငံတကာကျင့်ထုံးများဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် ဘောတူညီချက် များကိုဆိုလိုသည်။ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ အခြေအနေများအောက်ရှိ ဒုက္ခသည်များ၊ စစ်ပွဲနှင့်မသက်ဆိုင်သည့် အရပ်သားပြည်သူများ၊ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးများ၊ စစ်ပွဲတွင် လက်နက်ချသော စစ်သည်များ၊ ဖမ်းဆီးရမိသော စစ်သုံးပန်းများ၊ စစ်ပွဲအတွင်းရှိအဆောက်အဦများကို လူသားချင်း စာနာထောက်ထားသည့်အနေဖြင့် မည်ကဲ့သို့ဆက်ဆံရမည့် အကြောင်းတို့ကို အများဆုံးဖော်ပြထားလေ့ရှိသည်။ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားသည့် ဥပဒေများအဖြစ် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းတခုဖြစ်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြက်ခြေနီကော်မတီက ပြဌာန်းထားသော ဂျီနီဗာစာချုပ်နှင့် ထိုစာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်လေးခုကို အသိအမှတ်ပြုခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ဂျီနီဗာပင်မစာချုပ်ကို ၁၈၆၄ ခုနှစ်တွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြက်ခြေနီကော်မတီ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် ပြဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုသဘောတူညီချက်အပေါ် ၁၉၀၆ခုနှစ်၊ ၁၉၂၉ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၄၉ ခုနှစ်တို့တွင် ပြင်ဆင်မှုများ ထပ်မံပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၉ခုနှစ်တွင် သဘောတူညီချက် (၄) ခုကို ပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၇ ခုနှစ်တွင် သဘောတူညီချက်၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (၂) ခုကို ထပ်မံပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ သဘောတူညီချက် (၁) သည် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများအတွင်း ဒဏ်ရာ၊ ဖျားနာရသူများကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ရေးနှင့် ပတ်သက်သည်။ သဘောတူညီချက် (၂)သည် ပင်လယ်ပြင်အတွင်း သင်္ဘောပျက်သည့် စစ်သည်များ၊ ဒဏ်ရာရသူများ၊ ဖျားနာသူများအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ရေးနှင့် ပတ်သက်သည်။ သဘောတူညီချက် (၃) သည် စစ်သုံးပန်းများအားဆက်ဆံရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး သဘောတူညီချက် (၄)

သည်လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ အတွင်း အရပ်သားများအား ကာကွယ်မှုပေးရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (၁) သည် နိုင်ငံတကာလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများကြောင့် ဒုက္ခရောက်ကြရသူများကို ကာကွယ်ပေးရေးနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (၂) သည် ပြည်တွင်းလက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအတွင်း ဒုက္ခရောက်ကြရသူများကို ကာကွယ်ပေးရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဂျီနီဗာစစ်ပက်ဆိုင်ရာ စာချုပ်ကို ၁၉၉၂ ခုနှစ်၊ သြဂုတ်လ(၂၄) ရက်နေ့တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။

(၅၃) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (International Labor rganization- ILO)

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်သည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး မပေါ်ပေါက်ခင်ကတည်းက တည်ရှိနေခဲ့သော အဖွဲ့ကြီးဖြစ်သည်။ ၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ဤအဖွဲ့သည် ဗာဆီလီငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်၏ အသီးအပွင့်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အလုပ်သမားများ၏ အခွင့်အရေးများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းမည့် အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ထူထောင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ နှစ်အနည်းငယ် အတွင်းတွင် နိုင်ငံများတွင်ရှိသော ဥပဒေပြုသူများအား လုပ်ငန်းခွင် အဆင့်အတန်း၊ လူမှုဖူလုံရေးနှင့် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးတို့နှင့် ပတ်သက်သော လမ်းညွှန်ချက်များ သတ်မှတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ ပထမဦးဆုံး အထူးပြု အေဂျင်စီတခုဖြစ်လာပြီး အလုပ်သမားရေးရာများ၊ လူမှုရေးရာများကို အဓိကထား လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ အဖွဲ့ဝင်ပေါင်း (၁၇၄) နိုင်ငံ ရှိသည်။ မြန်မာ နိုင်ငံသည် ၁၉၅၅ ခုနှစ်ကတည်းက အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော် အဓမ္မလုပ်အား စေခိုင်းမှုကြောင့် ၁၉၆၄ ခုနှစ်မှစတင်၍ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်ကြီး၏ ညီလာခံတွင် ပြစ်တင် ဝေဖန်ခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ်၊ မတ်လ (၂၇) ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အဓမ္မလုပ်အားစေခိုင်းမှုကို စုံစမ်းရန် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး ကော်မရှင်တရပ်ကို တာဝန်ပေး ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်ဇူလိုင်လ (၂) ရက်နေ့တွင် ထိုကော်မရှင်က မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အဓမ္မလုပ်အားပေးစေခိုင်းမှုများနှင့် ပတ်သက်သော အစီရင်ခံစာကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ် ဇွန်လ (၁၇) ရက်နေ့တွင် အလုပ်သမားကွန်ဖရင့်ကနေ၍ မြန်မာနိုင်ငံအား အဖွဲ့ချုပ်၏ စာချုပ်အမှတ် (၂၉)

ကိုပြင်းထန်စွာ ချိုးဖောက်မှုကြောင့် နည်းပညာအကူအညီများ ရပ်တံ့ရန်နှင့် အစည်းအဝေးများ တက်ရောက်ခြင်းကို ခွင့်မပြုရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမား အဖွဲ့ချုပ်ကို အလုပ်သမားကွန်ဖရင့်၊ ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရုံးတို့နှင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ထူးခြားချက်မှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ အဆင့်တိုင်းတွင် အစိုးရမဟုတ်သော ကိုယ်စားလှယ်များ တိုက်ရိုက် ပါဝင်ပတ်သက်နေခြင်း ဖြစ်သည်။

အလုပ်သမားကွန်ဖရင့်ကို နှစ်စဉ် ဇွန်လတွင် ဂျီနီဗာမြို့၌ ကျင်းပပြီး ဗဟိုအုပ် ချုပ်ရေးကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်။ အဖွဲ့၏ ငွေကြေးသုံးစွဲမှု၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလုပ်သမား အဆင့်အတန်းစံများ သတ်မှတ်မှု၊ အလုပ်သမားနှင့် လူမှုပြဿနာများကို ကွန်ဖရင့်အတွင်းတွင် ဆွေးနွေးသည်။ ကွန်ဖရင့်သို့ တက်ရောက်သော အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တွင် အစိုးရကိုယ်စားလှယ် (၂) ဦး၊ အလုပ်ရှင် ကိုယ်စား လှယ် (၁) ဦးနှင့် အလုပ်သမားကိုယ်စားလှယ် (၁) ဦးတို့ ပါဝင်လေ့ရှိသည်။ လိုအပ်ပါက အတတ်ပညာ ကျွမ်းကျင်သူများလည်း လိုက်ပါတက်ရောက်နိုင်သည်။ အလုပ်ရှင်နှင့် အလုပ်သမား ကိုယ်စားလှယ်များသည် လွတ်လပ်သော ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့ အစိုးရကိုယ်စားလှယ်နှင့်ဖြစ်စေ၊ အချင်းချင်းပင်ဖြစ်စေ သဘော ကွဲလွဲမှုများ ရှိတတ်ကြသည်။

ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ အချုပ်အခြာဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင် (၅၆) ဦးကို ကွန်ဖရင့်မှ (၃) နှစ်တကြိမ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပြီး တနှစ်လျှင်သုံးကြိမ်တွေ့ဆုံကာ ကွန်ဖရင့်အတွက် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ အခြားအစည်းအဝေး အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲသည်။ အဖွဲ့ဝင် (၅၆) ဦးတွင် အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ် (၂၈) ဦး၊ အလုပ်သမား ကိုယ်စားလှယ် (၁၄) ဦးနှင့် အလုပ်ရှင် (၁၄) ဦးတို့ပါဝင်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရုံးသည် အဖွဲ့၏ အတွင်းရေးမှူးရုံးဖြစ်ပြီး ဂျီနီဗာမြို့တွင် အခြေစိုက်သည်။ အဖွဲ့၏အစည်းအဝေးများကို ကမကထပြုလုပ်ခြင်း၊ အတတ်ပညာကူညီမှုများပေးခြင်း၊ သုတေသနနှင့် ပညာရေးအစီအစဉ်များကို အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်သည်။

အလုပ်သမားများ၏ ဘဝအဆင့်အတန်းများ သတ်မှတ်ခြင်းသည် အဖွဲ့ချုပ်၏ အဓိကတာဝန်ဖြစ်သည်။ ၁၉၁၉ ခုနှစ်မှစတင်ပြီး အလုပ်သမားရေးရာနှင့် ပတ်သက်၍ ကွန်ဖရင့်မှ ချမှတ်ပြဌာန်းထားသော စာချုပ်များနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ပေါင်း (၃၅၁) ခုရှိပြီး ၎င်းတို့ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသူပေါင်း (၅၅၀၀) ကျော်ရှိသည်။

အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေ အပိုဒ် (၂၂) အရ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ သည် မိမိတို့သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော သဘောတူညီချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ မိမိတို့ မည်သို့လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက် နေသည်ကို အစီရင်ခံရန် တာဝန်ရှိသည်။ အစိုးရများသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် အရေးကြီးသော သဘောတူ ညီချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ မိမိတို့လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်နေမှုကို (၂) နှစ်လျှင်တကြိမ် အစီရင်ခံရပြီး အခြားသဘောတူချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ (၄) နှစ်တကြိမ် အစီရင် ခံရသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာများတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော သဘောတူညီချက်များ၏ အနှစ်သာရများ၊ ရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်ရန် မိမိတို့ နိုင်ငံရှိ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် မည်ကဲ့သို့ ပြဌာန်းလုပ်ဆောင်နေကြောင်းကို ထည့်သွင်းအစီရင်ခံ ရသည်။

ကျွမ်းကျင်သူ (၂၀) ဦးပါဝင်သည့် ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီက ထိုသို့တင် သွင်းလာသော အစီရင်ခံစာများကို လေ့လာရသည်။ အကယ်၍ တင်သွင်းလာသော အစီရင်ခံစာများတွင် ပါဝင်သောအချက်များသည် ကျေနပ်ဖွယ်မရှိပါက သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရကို မှတ်ချက်ပေးနိုင်သည်။ ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီသည် လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသော သဘောတူညီချက်များအပြင် အကြံပြုချက်များနှင့် ပတ်သက်သော အစီရင်ခံစာများ၊ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော သဘောတူညီချက်များနှင့် ပတ်သက်သော အစီရင်ခံစာများကိုပါ လက်ခံစိစစ်ရသည်။

ကျွမ်းကျင်သူများ ကော်မတီသည် ကွန်ဖရင့်သို့ နှစ်စဉ်အစီရင်ခံစာ တင်သွင်း ရသည်။ ထိုသို့တင်သွင်းသော အစီရင်ခံစာကို အခြေခံ၍ ကွန်ဖရင့်ကော်မတီသည် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရကိုဖိတ်ခေါ်၍ သဘောတူညီချက်ပါ အနှစ်သာရများ၊ ရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်ရန် လုပ်ဆောင်ရာတွင် ချို့ယွင်း အားနည်းချက်များကို ဖြေရှင်းရန်တောင်းဆိုနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ကွန်ဖရင့်သို့ တက်ရောက်လာသော အလုပ်သမား ကိုယ်စားလှယ်များက ထိုအစိုးရများအပေါ် အလုပ်ခွင် စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် ပတ်သက်၍ မေးခွန်းများ ထုတ်နိုင်ရန် အခွင့်အလမ်းများ

ရရှိနိုင်သည်။ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရက သဘောတူညီချက်ပါ အချက်များကို
လေးစားလိုက်နာ ဆောင်ရွက်ရန် ဆက်လက်ပျက်ကွက်နေပါက
အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ ညွှန်ကြားရေး မှူးချုပ်သည်
ကိုယ်စားလှယ်ခန့်အပ်၍ထိုအစိုးရနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်ရန်
တာဝန်ပေးအပ်နိုင်သည်။

(၅၄) နိုင်ငံတကာဥပဒေ (International Law)

နိုင်ငံတကာဥပဒေဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းများအကြား
မည်ကဲ့သို့ ဆက်ဆံရမည် ဖြစ်ကြောင်းကို ဖော်ပြထားသည့် သတ်မှတ်ချက်များနှင့်
ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဆိုလိုသည်။ နိုင်ငံများက မိမိတို့ စိတ်တိုင်းကျ ဥပဒေများကို
ပြဋ္ဌာန်းပြီး ထင်သလိုမအုပ်ချုပ်စေရန်နှင့် မိမိတို့၏ ပြည်တွင်းရေးရာများကို
နိုင်ငံတကာက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန်မလို မိမိတို့ကိုယ်တိုင်
ဖြေရှင်းနိုင်သည်ဟူသော အယူအဆများ ပျောက်ကွယ်စေရန်
နိုင်ငံတကာဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းရန် လိုအပ်သည်ဟူသော
အယူအဆပေါ်လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံ၏ အစိုးရများအကြား သဘောတူညီချက်ကို
အခြေခံ၍ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများကို ရေးဆွဲခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအတူ နိုင်ငံတခု၏
ပြည်တွင်းရေးရာကို တခြားနိုင်ငံတခုက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း မပြုရဟူသော
ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ အကြောင်းမဲ့ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းကို
ဟန့်တားနိုင်ရန်အတွက်လည်း ထိုကဲ့သို့သော သဘောတူညီချက်ကို အခြေခံ၍
ပြဋ္ဌာန်းခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ၏ အစိုးရများအနေနှင့် သဘောတူညီချက်ကို
လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု ခံဝန်ချက်မပြုမီ ထိုသဘောတူညီမည့် အချက်များကို
ကြိုတင်၍ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းသိနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ရသည်။ ထိုမှတဆင့် ထိုနိုင်ငံအား
နိုင်ငံတကာဥပဒေများတွင် ပါဝင်စေခြင်းဖြင့် ဥပဒေသတ်မှတ်ချက်များကို
လေးစားလိုက်နာလာစေရန် လုပ်ဆောင်သည်။ ထို့နောက် ထိုနိုင်ငံ၏
လုပ်ဆောင်မှုကို နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင် ပါဝင်သော အချက်များဖြင့်
စံထိုး၍ထိန်းချုပ်လေ့ရှိသည်။

ထိုသို့ထိန်းချုပ်ရာတွင် နိုင်ငံတကာစာချုပ်များတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးစေပြီး
စာချုပ်ပါ အချက်အလက်များကို လေးစားလိုက်နာ စောင့်ထိန်းစေခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ
နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်သည့်အဖွဲ့ဝင်များအတွက်
စံများပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် ဖြစ်စေ နိုင်ငံများအတွင်း အင်အားသုံးဖြေရှင်းမှုကို
ဟန့်တားကန့်သတ်ခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ နိုင်ငံများရှိ အမျိုးသားဥပဒေများအတွင်းတွင်

နိုင်ငံတကာစာချုပ်များပါ အချက်များ လွှမ်းမိုး သက်ရောက်စေခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ ထိန်းချုပ်နိုင်သည်။

မျက်မှောက် ခေတ်သစ်ကမ္ဘာတွင် နိုင်ငံတကာဥပဒေများသည် နိုင်ငံတခုချင်း အပေါ်တွင်သာ မကတော့ဘဲ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံသားတဦးချင်းစီအထိ အာဏာ သက်ရောက်မှုရှိလာပြီဖြစ်သည်။ မျက်မှောက်ကာလတွင် ကမ္ဘာကြီးမှာ တဖြည်းဖြည်း ကျဉ်းမြောင်းလာခဲ့ပြီး နိုင်ငံတနိုင်ငံနှင့် တနိုင်ငံအကြား ဆက်သွယ်မှုပိုမို ပိုမိုတိုးပွားလာခဲ့သည်။ သာမန်ပြည်သူတို့ကလည်း သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ အစိုးရတို့အပေါ် ပိုမို၍သြဇာ သက်ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ ထိုအခါ နိုင်ငံတကာဥပဒေများသည် ပိုမိုအရေးပါလာ ခဲ့သည်။ ယခင်က နိုင်ငံတကာဥပဒေများဟုဆိုလျှင် ပထမဆုံးအနေနှင့် နိုင်ငံများကို ရည်ညွှန်း ပြောဆိုခဲ့သည်။ နိုင်ငံဟူသောစကားလုံး၏ အဓိပ္ပာယ်ကို မွန်တီပီဗီရို သဘောတူစာချုပ်တွင် ♦နိုင်ငံဆိုသည်မှာ ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်ခြင်းမရှိသော နိုင်ငံသားများနေထိုင်ရမည်။ အတည်တကျ သတ်မှတ်ထားသော နယ်နိမိတ် ပိုင်းခြားထားမှုရှိရမည်။ တည်ငြိမ်၍ သက်ရောက်မှုရှိသော အစိုးရတရပ်က အုပ်ချုပ်ရမည်။ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးတွင် ပါဝင်မှုရှိရမည်။ အခြားနိုင်ငံများက အသိအမှတ်♦ပြုမှုရှိရမည်ဟု ရှင်းလင်း အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ယခုအခါတွင် ဒုတိယအနေဖြင့် ကုလသမဂ္ဂပညာရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့ (ယူနက်စကို-UNESCO) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (အိုင်အယ်လ်အို-ILO) စသည့် အဖွဲ့အစည်းများ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အဖွဲ့ (Amnesty International) ကဲ့သို့ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များပါ ပါဝင်လာပြီဖြစ်သည်။ တတိယအမျိုးအစားမှာ လူထု (Peoples) ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တွင် လူထု၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားသည့်အချက်က နိုင်ငံတကာ ဥပဒေတွင် လူထုကိုထည့်သွင်း အသိအမှတ်♦ပြုလာသည်ကို ဖော်ပြနေသည်။ စတုတ္ထ♦အမျိုးအစားမှာ လူတဦးချင်းစီ (Individual) ပင် ဖြစ်သည်။ မကြာသေးမီက ပြဌာန်းထားခဲ့သော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများထဲတွင် လူတဦးယောက်ချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးများကိုပါ အလေးထား ထည့်သွင်းထားလာသည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများသည် အားနည်းသူများကို အကာအကွယ်ပေးပြီး တရားမျှတမှုများ ဖော်ဆောင်စေနိုင်လာသည်အထိ အားကောင်းလာအောင် တိုက်ပွဲဝင်ရပေမည်။

ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများသည် မည်ကဲ့သို့ရှိသည်၊ မည်ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်တို့ကို လေ့လာရန် အထူးလိုအပ်သည်။

နိုင်ငံတကာဥပဒေများသည် နိုင်ငံများ၏ လုပ်ဆောင်မှုကို စည်းကမ်းသတ်မှတ်ရန် ရည်ရွယ်ပြီး မူနှစ်ရပ်အပေါ် အခြေခံထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုမူနှစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံတိုင်းသည် တန်းတူညီမျှမှုရှိသည် ဟူသောအချက်နှင့် အခြားနိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို မထိပါးရဟူသော အချက်တို့ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတိုင်း တန်းတူညီမျှမှုရှိသည်ဟုဆိုရာတွင် နိုင်ငံတိုင်းသည် သာတူညီမျှမှု အပြည့်အဝရှိသည်။ နိုင်ငံကြီးသည်မရွေး၊ ငယ်သည်မရွေး အခွင့်အရေးညီမျှမှု ရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း ညီမျှသော အခွင့်အရေးများရှိသည်ဟု ရည်ရွယ်သည်။ ဒုတိယအချက်ဖြစ်သော နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို မထိပါးရဟူသော အချက်ကိုကိုင်စွဲ၍ အချို့အစိုးရများသည် မိမိတို့နိုင်ငံတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို အခြားနိုင်ငံတနိုင်ငံက ဝေဖန် ပြောဆိုခံရသည့်အခါ ထိုသို့ ပြောဆိုမှုသည် နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု စောဒကတက်လေ့ရှိသည်။ မိမိတို့နိုင်ငံအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို အခြားတနိုင်ငံက ဝင်ရောက်စစ်ဆေး ဖော်ထုတ်ခွင့်၊ ပြစ်တင်ဝေဖန်ပိုင်ခွင့် မရှိဟု ဆိုလေ့ရှိသည်။ သို့သော် ယခုအချိန်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုကို အရေးယူ ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် နိုင်ငံတခု၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ထိခိုက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟူသော အကြောင်းပြ၍ မရတော့ချေ။ နိုင်ငံတခု၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုသည် ထိုနိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးရာသာ ဖြစ်သည်ဟူသောအချက်ကို လက်ရှိ ခေတ်သစ်နိုင်ငံများနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများက လက်မခံတော့ပါ။ ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်တွင်လည်း အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ၏ အချုပ်အခြာကို လေးစားတန်ဖိုးထားသကဲ့သို့ နိုင်ငံတနိုင်ငံအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေး ဖောက်ဖျက်မှုသည် နိုင်ငံတကာငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိပါးနှောင့်ယှက် စေနိုင်သည် ဟုလည်းခံယူသည်။

နိုင်ငံတကာဥပဒေများတွင် နိုင်ငံတနိုင်ငံ၊ ဥပဒေ♦ပြုလွှတ်တော်တရပ်ကဲ့သို့ ဥပဒေထုတ်ပြန်နိုင်မှုနှင့် ထိုပြဋ္ဌာန်းထုတ်ပြန်လိုက်သော ဥပဒေအမိန့်အာဏာတည် မြဲရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ရသော ရဲတပ်ဖွဲ့များ၊ တရားရုံးများမရှိပေ။ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် တရားခံကို တရား♦ရုံးသို့ဆင့်ခေါ်၍ စစ်ဆေးအပြစ်ပေးနိုင် သော်လည်း နိုင်ငံတကာဥပဒေများတွင် နိုင်ငံတကာပါလီမန်များ၊ နိုင်ငံတကာ

တရားရုံးများ၊ နိုင်ငံတကာရဲတပ်ဖွဲ့များ၊ အကျဉ်းထောင်များမရှိပါ။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများတွင် အမျိုးသားဥပဒေများ၌ရှိသော ဥပဒေကဲ့သို့ ဆင်တူသောအရာမှာ စာချုပ်စာတမ်းများ၊ ပဋိညာဉ်များ၊ သဘောတူညီချက်များဖြစ်သည်။

စာချုပ်စာတမ်းဟုဆိုရာတွင် နှစ်နိုင်ငံအကြား သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နှစ်နိုင်ငံစာချုပ်များ၊ (ဥပမာ - သြစတြေးလျနိုင်ငံနှင့် အင်ဒိုနီးရှား နှစ်နိုင်ငံအကြား လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နယ်စပ်ဒေသဆိုင်ရာ စာချုပ်) ဒေသအတွင်းရှိ နိုင်ငံများ သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးထားသော ဒေသဆိုင်ရာစာချုပ်များ (ဥပမာ - အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစာချုပ်) နှင့် နိုင်ငံတကာက သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုး ထားသော နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်များ (ဥပမာ- ကုလသမဂ္ဂပင်လယ်ပြင်ဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်) တို့ ပါဝင်သည်။

နိုင်ငံတကာဥပဒေ သဘောတူစာချုပ်များကို သက်ဆိုင်ရာအစိုးရက အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုး လိုက်သည်နှင့်တပြိုင်နက် ထိုနိုင်ငံသည် ထိုသဘောတူစာချုပ်ပါ အချက်အလက်များကို လေးစားလိုက်နာ ပါမည်ဟု ခံဝန်ချက် ကတိပြုလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အချို့နိုင်ငံများ၏ အမျိုးသားဥပဒေများတွင် ၎င်းတို့ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံတကာဥပဒေ သဘောတူစာချုပ်များပါ အချက်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုမရှိ သောအချက်များ ပါဝင်နေလေ့ရှိသည်။ ထိုအခါ ပြဋ္ဌာန်းထားသော အမျိုးသားဥပဒေထဲမှ မကိုက်ညီသော ဥပဒေများကို ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်လာသည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ဥပဒေသစ်ကို ပြောင်းလဲ အတည်ပြုပေးရသည်။

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများတွင် အမျိုးသားဥပဒေများကဲ့သို့ တရားရုံးတွင် မဖြစ်မနေ တရားရင်ဆိုင် အစစ်ဆေးခံရခြင်း မရှိပေ။ တရားရင်ဆိုင်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာတရားရုံး (International Court of Justice) ၏ ပါဝင်ပတ်သက်နိုင်မှု အဆင့်အတန်း၊ လက်မှတ်ထိုး သဘောတူထားသော စာချုပ်နှင့် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံ၏ သဘောတူအပေါ် မူတည်သည်။ အချို့နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံတကာတရားရုံးတွင် တရားရင်ဆိုင်ရခြင်းကို လက်ခံသဘောတူသော်လည်း အချို့နိုင်ငံများကမူ ထိုသို့ တရားရင်ဆိုင်ခြင်းကို လက်မခံကြ။ ထိုသို့မဖြစ်မနေ တရားရင်ဆိုင်ရန်အတွက် တောင်းဆိုနိုင်လောက်အောင် လုံလောက်သော ခိုင်မာသည့် ဥပဒေသက်ရောက်မှု

လည်း မရှိပေ။ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအားလုံးတက်ရောက်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်လေ့ရှိသော ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို နိုင်ငံတကာတရား ဥပဒေစီရင်ချက်များဟု မှတ်ယူနိုင်သော်လည်း လုံလောက်သော စည်းမျဉ်းများ မချနိုင်သေးချေ။ အကယ်၍ ထိုသို့ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းခံရသောနိုင်ငံက ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များကို လိုက်နာရန် ငြင်းဆန်သည့်အခါမျိုး၌ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များ အတိုင်း လိုက်နာလာအောင် ဖိအားပေးရာတွင်လည်း အားနည်းသည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။

(၅၅) ကန့်သတ်ချက်များ (Limitations)

ကန့်သတ်ချက် (Limitation) သည် (Restriction) ဟူသော စကားလုံးနှင့်ဆင် တူသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် လူတိုင်းတယောက်ချင်း အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ် ခွင့်များခံစားခွင့်ကို ပိတ်ပင်ခြင်း သို့မဟုတ် အပြည့်အဝခံစားခွင့်မပြုခြင်းတို့ကို လုပ် ဆောင်လိုပါက လုပ်ဆောင်နိုင်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ အခွင့်အရေးများကို ထိုသို့ကန့်သတ်ပိတ်ပင်လိုပါက လုပ်နိုင်ကြောင်းကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ အပိုဒ် - ၂၉၊ စာပိုဒ် - ၂ တွင် တရားဝင် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ထိုအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားချက်အရ အစိုးရသည် အချို့အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှု ပြုနိုင်သော်လည်း ထိုကန့်သတ်မှုသည် ♦ ဒီမိုကရေစီ လူမှုအဖွဲ့အ စည်းအတွင်း စာရိတ္တဆိုင်ရာ၊ လူထုလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အထွေထွေ အခြေအနေများ ထိမ်းသိမ်းရန် လိုအပ်ချက်အရကြောင့်ဖြစ်စေ အခြားသူများ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်မှုများ အတွက် လုံခြုံစိတ်ချစေရန်ကြောင့် ဖြစ်စေ၊ ဥပဒေကျိုးကြောင်းနှင့် အညီဖြင့်သာ ဆုံးဖြတ်ရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အချို့သောလူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်များတွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနေဖြင့် ထိုသို့ကန့်သတ် ပိတ်ပင်ချက်များကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအရ လုပ်ဆောင်နိုင်ခွင့်ပြုထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ထိုသို့ ခွင့်ပြုထားသော စာချုပ်ပါအပိုဒ်များကို လေ့လာကြည့်ပါက ပထမစာပိုဒ်များတွင် အသေးစိတ် အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားလေ့ရှိပြီး ဒုတိယအပိုဒ်တွင် ထိုအခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အစိုးရအနေဖြင့် ကန့်သတ်လိုပါက လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ ကန့်သတ်နိုင်သည်ဟု ဖော်ပြရေးသားထားလေ့ရှိသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

ထိုသို့ကန့်သတ်ချက်ကို စိတ်ထင်တိုင်းလုပ်ဆောင်၍မရနိုင်ပါ။ အကယ်၍ ထိုအခွင့်အရေးတခုကို ကန့်သတ်တော့မည်ဆိုပါက ဥပဒေအရ ကြိုတင်အသိပေးရမည့် ကန့်သတ်မှုဖြစ်ရမည်။ ထို့အပြင် ထိုသို့ကန့်သတ်ခြင်းသည် ကန့်သတ်လောက်သည့် လျှော်ညီသော အကြောင်းပြချက် ခိုင်ခိုင်လုံလုံရှိရမည်။ ဥပမာ - နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး၊ လူထုအေးချမ်းသာယာရေး၊ အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် လုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေး ရေးစသည်ဖြင့်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့မကန့်သတ်ပါက မဖြစ်တော့သည့် အခြေအနေမျိုး ဖြစ်ရမည်။

(၅၆) ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများမရှိခြင်း (Non-discrimination)

ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ မရှိစေရဆိုသော သဘောတရားကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ အပိုဒ် (၂) တွင် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ထိုအပိုဒ်တွင် လူတိုင်း အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိရမည်။ လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ဘာသာရေး၊ နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် အခြားအယူအဆများကွဲပြားမှု၊ နိုင်ငံ သို့မဟုတ် လူမှုအရင်းအမြစ် မတူညီမှု၊ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ မွေးဖွားမှုနှင့် အခြားအဆင့်အတန်း ကွဲပြားမှုတို့ကြောင့် ခွဲခြားခြင်းမရှိစေရဟု အတိအလင်းရေး သားထားသည်။

ခွဲခြားခြင်းမရှိစေရ ဟူသောအယူအဆကို လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်တိုင်းတွင် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့မြင်ရနိုင်ပါသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ဆန့်ကျင်တိုက်ဖျက်ရန်အတွက် အထူးရည် ရွယ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် စာချုပ်များမှာ လူမျိုးရေးခွဲခြား ဖိနှိပ်ဆက်ဆံမှုများ ပပျောက်ရေးစာချုပ်နှင့် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားမှုအားလုံး ပပျောက် ရေးစာချုပ်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်တွင်လည်း အလုပ်ခွင်အတွင်း ခွဲခြားခြင်းမရှိစေရန်နှင့် ပတ်သက်သော သဘောတူစာချုပ်တခုကို ပြဋ္ဌာန်းထားလျက်ရှိပါသည်။

ပညာရေးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအား ဆန့်ကျင်ရေး သဘောတူစာချုပ် (Convention against Discrimination in Education) ဟုထင်ရှားသည့်သဘောတူစာချုပ်ကို ၁၉၆၀၊ ဒီဇင်ဘာ (၁၄) ရက်နေ့တွင် UNESCO က အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ ထိုသဘောတူညီချက်တွင် မည်သူတဦးတယောက် သို့မဟုတ် မည်သည့်အုပ်စုဝင် တဦးတယောက်ကိုမူ ပညာရေးသင်ကြားခွင့်ကို ပိတ်ပင်တားမြစ်ထားခြင်း၊ နိမ့်ကျသောပညာရေးအဆင့် သတ်မှတ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် တဦးတယောက် သို့မဟုတ် အုပ်စုတစု၏

အဆင့်အတန်း၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် အခြားသောအယူအဆများ၊ လူမျိုး၊ မူလလူမှုအရင်းအမြစ်၊ စီးပွားရေးနှင့် မွေးဖွားမှုအခြေအနေ စသည်တို့ကြောင့် လူသားနှင့် မထိုက်တန်သည့်အဆင့် သတ်မှတ်ခြင်းများမလုပ်ရဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ဤတားမြစ်ချက်များသည် ပညာရေးပုံစံတိုင်း၊ အဆင့်တိုင်းနှင့် အကြီးဝင်ပါသည်။

(၅၇) အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ (NGO - Non Governmental Organization)

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (Non Governmental Organization - NGO) သည် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး တိုးတက်မြှင့် မားရေးတို့အတွက် တိုက်ပွဲဝင်ရာတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသည်။ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်မပါဝင်ဘဲ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာမည်မဟုတ်ပေ။ ကုလသမဂ္ဂရှိ လူ့အခွင့် အရေး အေဂျင်စီများသည် လူ့အခွင့်အရေးများ ထွန်းကားရေးကို **◆**ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်နေပြီး နိုင်ငံတကာတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်နေသော အစိုးရများကိုလည်း ပြစ်တင်ဝေဖန်မှုများ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂ ကိုယ်စားလှယ်များမှာ အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များသာ ဖြစ်နေသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး နှင့်ပတ်သက်၍ အစိုးရတခုက အခြားအစိုးရတခုကို ဝေဖန်သည့်အခါ အငြင်းပွားစရာများနှင့် **◆**ကြုံရတော့သည်။ အခြားနိုင်ငံကို မိမိဝေဖန်လျှင် မိမိနိုင်ငံ၏အကျိုးကိုပါ ထိခိုက်လာနိုင်သည်ဟူသော စိုးရိမ်မှုဖြင့် ပြတ်ပြတ်သားသား မလုပ်ဆောင်နိုင်တော့ချေ။ ထို့ကြောင့် အစိုးရအချင်းချင်း မိမိအကျိုးစီးပွားချင်း ကာကွယ်ရင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေခြင်းတို့ကြောင့် အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများကို တာဝန်ပေးခြင်းသည် ပိုမိုကောင်းသည်ဟူသော အယူအဆပေါ်လာသည်။

အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ အဓိက ကျောရိုးဖြစ်သည်။ အမြတ်အစွန်းရရှိရေးအတွက် မရည်ရွယ်ဘဲ ဖွဲ့စည်းထားသော အသင်းအဖွဲ့များ၊ အဖွဲ့အစည်းများ၊ အုပ်စုများနှင့် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများတို့သည် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သည်။ အဖွဲ့တဖွဲ့ချင်းစီ၏ ဖွဲ့စည်းမှုများ၊ ရည်ရွယ်ချက်များ၊ အဓိကလုပ်ငန်းများမှာ ကွဲပြားမှုရှိသည်။ အချို့က

ပညာရေးဆိုင်ရာ၊ အချို့ကသတင်းဆိုင်ရာနှင့် အချို့ကကူညီထောက်ပံ့မှုများ ပေးသောအဖွဲ့များစသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးရှိသည်။ တူညီသောအချက်မှာ ထိုအဖွဲ့များသည် အစိုးရ၏ အစိတ်အပိုင်းတခု မဟုတ် ဆိုသောအချက်တချက်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်အားအစိုးရက ထိုအဖွဲ့အပေါ် ထောက်ပံ့မှု ရှိမရှိဟူသောအချက်ဖြင့် စံထိုးနိုင်သည်။ အစိုးရ၏ ထောက်ပံ့မှုရှိသော အဖွဲ့မျိုးသည် တနည်းအားဖြင့် အစိုးရ၏ကန့်သတ်မှုများအောက်တွင် တည်ရှိနေတတ်ပြီး တခါတရံတွင် အစိုးရပေါ်လစီများအတွက် လုပ်ဆောင်နေတတ်သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော အဓိက လုပ်ငန်း (၃) ရပ်မှာ

(၁) လူ့အခွင့်အရေး အဆင့်အတန်းစံများ သတ်မှတ်ခြင်း (Setting Human Rights Standards) ကျွမ်းကျင်သော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများသည် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရနှင့်ပူးပေါင်းပြီး လူ့အခွင့်အရေး အဆင့်အတန်း စံချိန်အဆင့်များကို သတ်မှတ်ရာတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်တတ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများ၊ လူ့အခွင့်အရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်အညီ လူ့အခွင့်အရေးစံများ ပေါ်ထွန်းလာအောင် လုပ်ဆောင်သည်။

(၂) ပြည်သူများအကြားလှုံ့ဆော်၊ ဆော်သြခြင်း (Advocacy among People)

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာအောင် လှုံ့ဆော်ဆော်သြမှုများကို အောက်ခြေ ပြည်သူများအကြားတွင်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတကာအဆင့်တွင်လည်းကောင်း၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများ တွင်လည်းကောင်း လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူလူထုအကြားတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သောအမြင်များ၊ ဗဟုသုတများ တိုးပွားစေနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပညာပေးခြင်းများအပြင် လူထုဆန္ဒပြပွဲများ၊ သတင်းဌာနများတွင် သတင်းပေးမှု များကိုလည်း လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

(၃) တိုက်ရိုက် အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်း (Intervention) အရေးကိစ္စများ အပေါ်မူတည်၍ တိုက်ရိုက်အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်း အမျိုးမျိုးရှိသည်။ ဥပမာ - နိုင်ငံတော်တွင်လိုအပ်နေသော လူ့အခွင့်အရေး သင်တန်းများ၊ ဆွေးနွေးပွဲများ

ဖွင့်လှစ်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ လွတ်မြောက်ရေးအတွက် အစိုးရထံ အရေးဆိုလှုံ့ဆော်ခြင်း စသည်တို့ဖြစ်သည်။ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ လှုပ်ရှားမှုများကို တကမ္ဘာလုံး ဆိုင်ရာ လူမှုလှုပ်ရှားမှုအသွင်ဖြင့်လည်း မြင်နိုင်သည်။ လှုပ်ရှားမှုများကြောင့် ပြည်သူတို့အကြားတွင် အတွေးအမြင်သစ်များ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားမှုများသည် လူမှုလှုပ်ရှားမှုများပင် ဖြစ်ပြီး ထိုလှုပ်ရှားမှုများ၏ လှုံ့ဆော်၊ ဆော်ကြံမှုများ အကျိုးဆက်အဖြစ် ပြည်သူတို့၏ အတွေးအမြင်များ တဖြည်းဖြည်းပြောင်းလဲလာစေသည်။

(၅၅) အာဖရိကညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ OAU (Organization of African Unity)

အာဖရိကတိုက်တွင်ရှိသော ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ဖြစ်ပြီး အီသီယိုးပီးယား နိုင်ငံတွင် အခြေစိုက်သည်။ အာဖရိကညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ကြီး၏ ပဋိညာဉ်စာတမ်းအရ ဖွဲ့စည်းခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ ဤပဋိညာဉ်စာတမ်း၏ နိဒါန်းတွင်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများသည် ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်းနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းများပါအချက်များကို လေးစားလိုက်နာမည်ဟု ထပ်လောင်း ကတိပြုထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ထိုပဋိညာဉ်စာတမ်းတွင် ပါဝင်သောအချက်များမှာ နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်တွင် ပါသောအချက် များနှင့် အခြေခံအားဖြင့်တူညီပြီး နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်၍ ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် မိသားစုကာကွယ်မှုများ ခံစားပိုင်ခွင့်တို့ကို ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားသည်။

အာဖရိကညီညွတ်ရေးအဖွဲ့၏ ရည်ရွယ်ချက်များမှာ အာဖရိကနိုင်ငံများ၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် တိုးတက်စေရန်၊ အာဖရိကပြည်သူများအတွက် ပိုမိုကောင်းမွန် သောလူနေမှုဘဝတစ်ခုကို ရရှိရန်အတွက် အာဖရိကနိုင်ငံများအတွင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အရှိန်မြှင့်တင်ရန်၊ အာဖရိကနိုင်ငံများ၏ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုင်မှု၊ နယ်မြေတည်တံ့ခိုင်မြဲမှုနှင့် လွတ်လပ်မှုတို့ကို ကာကွယ်ပေးရန်၊ အာဖရိကတိုက်တွင် နည်း မျိုးစုံဖြင့်ကိုလိုနီပြုနေခြင်းကို အမြစ်ပြတ်ရှင်းလင်းရန်နှင့် ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်း နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းတို့ကို လေးစားသောအားဖြင့် နိုင်ငံတကာ

ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများကို တိုးမြှင့်ရန်တို့ဖြစ်ပါသည်။ အာဖရိကညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ကို အစိုးရနှင့်နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များ၏ ညီလာခံ၊ ဝန်ကြီးများကောင်စီ၊ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးဌာနနှင့် ကြားဝင်ဖြန့်ဖြေရေး၊ ညှိနှိုင်း ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် ခုံသမာဓိဖြင့်စစ်ဆေးခြင်း ကော်မရှင်တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ ၁၉၈၁ ခုနှစ်တွင် အာဖရိက လူသားနှင့်ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာတမ်း (African Charter on Human and Peoples' Rights) ကို ပြဌာန်းထားပါသည်။ စာတမ်းပါလုပ်ငန်းများအား အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှုကို စောင့်ကြပ်ရန်အတွက် အာဖရိက လူသားနှင့်ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကော်မရှင်အဖွဲ့ (African Commission on Human and Peoples' Rights)ကို တာဝန်ပေးအပ်ထားပါသည်။

(၅၉) ဖိုဝါဒ (Patriarchy)

မဟာဖိုဝါဒဆိုသည်မှာ အမျိုးသားများသည် မြင့်မြတ်သည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် အမျိုးသားသည် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်နိုင်၊ ဦးဆောင်နိုင်သည် ဟူသော အယူအဆကို အခြေခံသည့် အမျိုးသားများကိုသာ ရှေ့တန်းတင်ထားသော လူမှုပုံစံကို ဆိုလိုသည်။ ထိုစကားလုံး၏ အဓိပ္ပာယ်အရင်း အမြစ်မှာ ♠ဖခင်၏ပါဝါ♠ဟုဆိုလိုပြီး အိမ်ထောင်စုတစ်ခုတွင် အမျိုးသားများကို အိမ်ထောင်အရှင်သခင်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားရှိပြီးအမျိုးသား၏အလိုအတိုင်း ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ခြင်းကို အဓိပ္ပာယ်ပေး အသုံးပြုရာမှ ပေါက်ဖွားလာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ယခုအခါ ထိုအဓိပ္ပာယ်သည် မိသားစုအတွင်း သာမကတော့ဘဲ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးကဏ္ဍအသီးသီးတို့တွင် အမျိုးသားများကသာဦးဆောင်၍ အမျိုးသမီးများအား အဆင့်နိမ့်သတ်မှတ် ဖိနှိပ်မှုများကိုပါဆိုလိုလာခဲ့သည်။

မဟာဖိုဝါဒသည် မိသားစုအတွင်း၊ အလုပ်ခွင်အတွင်း၊ လူမှုဘဝ အသိုင်းအဝိုင်း အတွင်း မည်သည့်နေရာတွင်မဆို အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားခြင်း၊ မလေးစားခြင်း၊ စော်ကားခြင်း၊ ထိမ်းချုပ်ခြင်း၊ အမြတ်ထုတ်ခြင်း၊ ဖိနှိပ်ခြင်း၊ အကြမ်းဖက်ခြင်း စသည်ဖြင့် အသွင်အမျိုးမျိုးဖြင့် ရှိနိုင်သည်။

(၆၀) အဖွဲ့ဝင် (Party)

နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်တခုကို အတည်ပြုလက်မှတ်ထိုးထားပြီး စာချုပ်ပါအချက် များကို လေးစားလိုက်နာရန် တာဝန်ရှိသောနိုင်ငံများကို စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ (Party) ဟုခေါ်လေ့ရှိသည်။ တစ်ဝင်အဖွဲ့ဝင် (Member State)ဟုလည်း ခေါ်လေ့ရှိသည်။ စာချုပ်ကို အတည်ပြုလက်မှတ်ထိုးထားသော (Ratification) လုပ်ထားပြီးမှသာ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ပဏာမလက်မှတ်ထိုးထားသော (Ratification) လုပ်ထားသော နိုင်ငံများကို ခေါ်ဝေါ်၍မရနိုင်ပါ။

(၆၁) လျှောက်ထားခြင်း (Petition)

လျှောက်ထားခြင်း (Petition) ဆိုသည်မှာ တိုင်ကြားခြင်း (Complaint)၊ ပန်ကြားခြင်း (Appeal)၊ ဆက်သွယ်ခြင်း (Communication)၊ အခိုင်အမာပြောဆိုခြင်း (Claim) သို့မဟုတ် တောင်းဆိုခြင်း (Demand) တို့နှင့် ဆင်တူပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်အားလုံးမှာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုအတွက် အရေးယူဆောင်ရွက်ပေးရန် သက်ဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသည့် ကော်မတီထံသို့ အသိပေးတိုင်ကြားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဤ (Petition) အသုံးအနှုံးကို အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ထံသို့ လူတဦးချင်းဖြစ်စေ၊ အုပ်စု သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများကဖြစ်စေ တိုင်ကြားမှုများ ပြုလုပ်ပါက လျှောက်ထားခြင်းဟူသော ဤအသုံးအနှုံးကို သုံးစွဲလေ့ ရှိသည်။ အကယ်၍ အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်သို့ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက တိုင်ကြားခြင်း ဖြစ်ပါက ဆက်သွယ်ခြင်း (Communication) ဟူသော အသုံးအနှုံးကို အသုံးပြုသည်။

အချို့သဘောတူ စာချုပ်များတွင် တဦးချင်း တိုင်ကြားမှုကို ခွင့်ပြုသလို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက အခြားနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအား တိုင်ကြားခြင်းကိုလည်း ခွင့်ပြုပါသည်။ ဥပမာ - နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်သည် ထိုတိုင်ကြားမှုနှစ်မျိုးစလုံးကို တိုင်ကြားခွင့် ပြုသည်။ အချို့စာချုပ်များမှာမူ မည်သည့် တိုင်ကြားချက်မျိုးကိုမှ တရားဝင် လက်ခံခြင်း မရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာ ၁- စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှင့် ကလေးအခွင့်အရေးစာချုပ်တို့သည် တဦးချင်းဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကဖြစ်စေ မည်သည့်ဆက်သွယ် တိုင်ကြားမှုမျိုးကို လက်မခံပါ။

(၆၂) နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (Protocol)

နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ဆိုသည်မှာ ပင်မစာချုပ်တွင် မပါဝင်ခဲ့သော အကြောင်းအရာများကို ထပ်မံဖြည့်စွက်ရန်အတွက် နောက်မှ ထပ်မံရေးဆွဲသော အချက်များကို ဆိုလိုသည်။ ပင်မစာချုပ်ကို အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းပြီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင် ထပ်မံရေးဆွဲလေ့ရှိပြီး ပင်မစာချုပ်ပါ အကြောင်းအရာများနှင့် သက်ဆိုင်မှု ရှိမည်ဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် မူလပင်မစာချုပ်ထဲတွင် မပါဝင်ခဲ့သောအချက်များ၊ ကော်မတီ၏ လုပ်ငန်းများကို ထပ်မံဖြည့်စွက်ထားသည်ကို တွေ့ရတတ်သည်။ အထူးသဖြင့် မူလပင်မစာချုပ်ထဲတွင် မပါဝင်ဘဲကျန်ခဲ့သည့် တဦးချင်း တိုင်ကြားမှု လုပ်ငန်းစဉ်များကို နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်များတွင် တွေ့ရတတ်သည်။

နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ ကလေးသူငယ်များ ဆိုင်ရာစာချုပ်နှင့် အမျိုးသမီးများ အခွင့်အရေးစာချုပ်တို့တွင် နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်များ ရှိပါသည်။ ပင်မစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနေဖြင့် ထိုစာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်များကို မဖြစ်မနေ လက်မှတ်ထိုးရန် မလိုအပ်ပေ။ ထို့ကြောင့် အချို့နိုင်ငံများသည် ပင်မစာချုပ်ကိုသာ လက်မှတ်ထိုးထားပြီး ထိုစာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိပါ။ သို့သော် ပင်မစာချုပ်ကို လက်မှတ်မရေးထိုးဘဲနှင့် နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်သက်သက်ကိုသာ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းမျိုးကို ခွင့်မပြုချေ။

(၆၃) အတည်ပလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း (Ratification)

လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်တစ်ခုကို လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု ဆန္ဒပြု၍ ပဏာမလက်မှတ် (Signature) ထိုးထားသော အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်ခုက ထိုစာချုပ်ပါအချက်များကို အမှန်တကယ်လေးစားလိုက်နာရန် အသင့်ဖြစ်ပြီးဖြစ်၍ နောက်ထပ်တကြိမ် ထပ်ဆင့်လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်ခြင်းကို အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းဟု ခေါ်သည်။ ပဏာမ လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးသော နိုင်ငံသည် ထိုစာချုပ်ပါ အချက်အလက်များနှင့် မိမိနိုင်ငံရှိပြည်တွင်းဥပဒေများ ကိုက်ညီမှုရှိမရှိကို ပြန်လည်သုံးသပ် စစ်ဆေးရပြီး အကယ်၍ ကွဲလွဲမှုများရှိနေပါက စာချုပ်ပါ နိုင်ငံတကာ အဆင့်အတန်းများနှင့် ကိုက်ညီအောင် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရပါသည်။ ထိုသို့ပြောင်းလဲခြင်း အဆင်သင့်ဖြစ်ပြီးမှသာ အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းကို

ဆောင်ရွက်ရပါသည်။ ထိုသို့ အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းကို အများအားဖြင့် ပါလီမန်၏ ခွင့်ပြုချက်အရ နိုင်ငံအကြီးအကဲက လက်မှတ်ထိုးလေ့ရှိပါသည်။ ပဏာမ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းသည် ထိုစာချုပ်ကို လေးစားလိုက်နာရန် ဆန္ဒရှိကြောင်း ဖော်ပြသည့်သဘောဆောင်၍ အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းသည် စာချုပ်ပါ အချက်များကို လေးစားလိုက်နာတော့မည်ဟု သဘောတူလက်ခံသည့် သဘောဆောင်သည်။ အတည်ပြုလက်မှတ် ရေးထိုးပြီးသည့် နိုင်ငံကိုသာ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။

(၆၄) ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း (Reclamation)

ယေဘုယျအားဖြင့် ဤစကားလုံးသည်လည်း လျှောက်ထားခြင်း (Petition) တိုင်ကြားခြင်း (Complaint)၊ ပန်ကြားခြင်း (Appeal)၊ ဆက်သွယ်ခြင်း (Communication)၊ အခိုင်အမာပြောဆိုခြင်း (Claim) သို့မဟုတ် တောင်းဆိုခြင်း (Demand) တို့နှင့် ဆင်တူပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်အားလုံးမှာ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုအတွက် အရေးယူဆောင်ရွက်ပေးရန် သက်ဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသည့် ကော်မတီထံသို့ အသိပေး တိုင်ကြားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း (Reclamation) ဆိုသည့် စကားလုံးကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (ILO) တွင် အလုပ်သမားသမဂ္ဂ သို့မဟုတ် အလုပ်ရှင်အဖွဲ့များက အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ တိုင်ကြားသည့် အခါမျိုးတွင် သုံးစွဲလေ့ရှိပါသည်။

ထိုသို့တိုင်ကြားမှုမျိုးကို အစိုးရ၊ အလုပ်သမားနှင့် အလုပ်ရှင်သုံးမျိုးစလုံး ပါဝင်သည့်ကော်မတီက စုံစမ်းစစ်ဆေးရသည်။ ထိုကော်မတီက ထိုအကြောင်းအရာ နှင့်ပတ်သက်၍ အစီရင်ခံပြီးပါက အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့က သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအား ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ပြေရှင်းအကြောင်းပြန်ကြားရန် တောင်းဆိုသည်။ ထိုတိုင်ကြားချက်နှင့် အစိုးရ၏ တုန့်ပြန်ချက်များကို အများပြည်သူသိအောင် ကြေညာအသိပေးနိုင်သည်။

(၆၅) ဒုက္ခသည် (Refugee)

ဒုက္ခသည်များဆိုရာ မဟာမင်းကြီးရုံးက ဒုက္ခသည်ဆိုသည်မှာ လူမျိုးရေးကိစ္စ၊ ဘာသာရေးကိစ္စ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ နိုင်ငံရေးအယူအဆနှင့် လူမှုအဖွဲ့ တဖွဲ့ဖွဲ့သို့ အဖွဲ့ဝင်ရောက်မှုတို့ကြောင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက် အပြစ်ပေးခံရမည်ဟု ကြောက်ရွံ့ရန်

ခိုင်လုံသော အချက်အလက်များရှိသူ၊ ထိုသို့ကြောက်ရွံ့မှုကို အကြောင်းပြု၍ မိမိတို့နိုင်ငံ အစိုးရ၏ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို မခံယူနိုင်သောသူများဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထား သည်။

ဒုက္ခသည်များ၏ အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ အပိုဒ် (၁၄) တွင် မတရားအပြစ်ပေးခံရတော့မည်ဆိုပါက အခြားနိုင်ငံများတွင် ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။ ဒုက္ခသည်များ အား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ သက်ဆိုင်သောဌာနမှာ ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာမဟာမင်းကြီးရုံး (UNHCR) ဖြစ်သည်။

(၆၆) ဒေသဆိုင်ရာနည်းစနစ်ပုံစံ (Regional System)

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူညီချက်များနှင့် ထိုသဘောတူ စာချုပ်များကို အကောင်အထည်ဖော် စောင့်ကြပ်ရန်အတွက် ဒေသတခုအတွင်း ဖွဲ့စည်းထားသော လုပ်ငန်းစဉ် ယန္တရားများကို ဆိုလိုသည်။

ဒေသအတွင်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့တဖွဲ့ရှိပါက ထိုအဖွဲ့သည် ဒေသအတွင်းရှိ ပြည်သူများ၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို အနီးကပ်စောင့်ကြည့်နိုင်ပြီး ဒေသအတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးပြဿနာများကို ဒေသအတွင်းမှာပင် ပိုမိုပြေလည်စွာ ဖြေရှင်းနိုင်လေ့ရှိသည်ကိုတွေ့သည်။ ထိုမျှမက ဒေသအတွင်းရှိ နိုင်ငံတခုအပေါ် ဒေသအတွင်းက နိုင်ငံရေးဖိအားပေးမှုသည် အခြားဒေသများက ပြစ်တင်ပြောဆိုမှုများထက် ပိုမိုထိရောက်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ထို့ကြောင့် ကုလသမဂ္ဂအေဂျင်စီများသည် ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့များ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် အထူးအားပေး ဆောင်ရွက်နေလျက် ရှိသည်။

ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ဟုဆိုသော်လည်း အချို့အဖွဲ့များမှာ ပထဝီရေ မြေအနေအထားအရ ဖွဲ့စည်းထားခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ အခြားဒေသမှ နိုင်ငံများပါ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အဖွဲ့များ၏ဦးတည်ချက်၊ ရည်မှန်းချက်၊ သဘောတူညီချက်များအပေါ် လက်ခံသဘောတူနိုင်သည့် နိုင်ငံများသည် ဒေသအလိုက်ခွဲ ခြားမှုမဟုတ်ဘဲ မိမိနှစ်သက်ရာအဖွဲ့သို့ ပူးပေါင်းတတ်သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ထိုဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသည် ကုလသမဂ္ဂရှိ နိုင်ငံတကာ ယန္တရားများနှင့် တသီးတခြားစီဖြစ်သည်။ ဥပမာ -

အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများအတွက် အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများ
လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၊ အာဖရိကတိုက်အတွက် အာဖရိကညီ ညွတ်ရေးအဖွဲ့၏
လုပ်ငန်းအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဥရောပတိုက်တွင် ဥရောပကောင်စီ စသည်ဖြင့်ရှိသည်။
သို့သော် အာရှဒေသဆိုင်ရာယန္တရားဟူ၍ မပေါ်ပေါက်သေးပါ။

(၆၇) အစီရင်ခံစာ (Report)

ဤအစီရင်ခံစာဟူသော အသုံးအနှုံးကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများတွင် မကြာခဏ
အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ အစီရင်ခံစာဟု သုံးစွဲရာတွင် အဓိပ္ပာယ်နှစ်မျိုး ရှိပါသည်။

ပထမအဓိပ္ပာယ်မှာ လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်
တာဝန်ရှိသည့် ကုလသမဂ္ဂ၏ ဌာနအသီးသီး သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ
အဖွဲ့အစည်းများထံသို့ နိုင်ငံများမှနေ၍ မိမိတို့နိုင်ငံနှင့် ပတ်သက်သော
လူ့အခွင့်အရေး အစီရင်ခံစာများ တင်သွင်းခြင်းဆိုသော အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်ပါသည်။
ထိုအစီရင်ခံစာများထဲတွင် အစိုးရအနေဖြင့် အစီရင်ခံ တင်ပြရမည်ဟု
သတ်မှတ်ထားသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများ၊ ဖြေဆိုပေးရန်
တောင်းဆိုထားသော မေးခွန်းအချက်အလက်များ၊ ထိုကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်၍
မည်ကဲ့သို့ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေမှုများကို တိတိကျကျ
ထည့်သွင်းရေးသား တင်ပြရပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တစ်ခုကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက အတည်ပြု
လက်မှတ်ရေးထိုး လိုက်သည်နှင့် ထိုနိုင်ငံသည် ထိုစာချုပ်ကော်မတီက
သတ်မှတ်ထားအတိုင်း အစီရင်ခံစာများကို အချိန်မှန်မှန် ပြင်ဆင် ရေးသားပေးပို့ရန်
တာဝန်ရှိသွား ပြီဖြစ်သည်။ လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးပြီးချင်း ပထမဦးဆုံး တင်သွင်းရသည့်
အစီရင်ခံစာကို ပထမအစီရင်ခံစာ (Initial Report) ဟုခေါ်ပြီး ထိုအစီရင်ခံစာ
နောက်ပိုင်းတွင် ပုံမှန်အချိန်အတိုင်း တင်သွင်းရသည့် အစီရင်ခံစာကို
ပုံမှန်အစီရင်ခံစာ (Periodic Report)ဟုခေါ်သည်။

နိုင်ငံများအား အစီရင်ခံစာတင်သွင်းရန်အတွက် သတ်မှတ်ထားသော
နှစ်ကာလမှာ စာချုပ်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတူညီပေ။ ဥပမာ - ကလေး စာချုပ်တွင်
ပထမအစီရင်ခံစာကို စာချုပ်ကိုအတည်ပလက်မှတ်ထိုးပြီး (၂) နှစ်တွင်
တင်သွင်းရပြီး၊ ပုံမှန်အစီရင်ခံစာကို (၅) နှစ်လျှင်တကြိမ် တင်သွင်းရသည်။ သို့သော်
အမျိုးသမီးစာချုပ်တွင် အတည်ပြုပြီး (၁) နှစ်တွင် ပထမအစီရင်ခံစာကို

တင်သွင်းရပြီး ပုံမှန်အစီရင်ခံစာကို (၄) နှစ်လျှင်တကြိမ် တင်သွင်းရလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့တင်သွင်းလာသော နိုင်ငံများ၏ အစီရင်ခံစာများကို စာချုပ်ကော်မတီ သို့မဟုတ် စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် တာဝန်ပေးအပ်ထားသော အဖွဲ့များကစစ်ဆေးပြီး အစီရင်ခံစာအပေါ်မူတည်၍ လိုအပ်ပါက ထပ်မံဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အကြံပြုခြင်းများ လုပ်ဆောင်လေ့ရှိပါသည်။

အစီရင်ခံစာ၏ ဒုတိယအဓိပ္ပာယ်မှာ ကုလသမဂ္ဂကမ္မနေ့၍ လူ့အခွင့်အရေး အကြောင်းအရာတစ်ခုနှင့် ပတ်သက်၍ စုံစမ်းရန်အတွက် ခန့်အပ်ထားသော အထူးစုံစမ်း စစ်ဆေးရေးအရာရှိ (Special Rapporteur) ကသူသို့မဟုတ် သူမအား တာဝန်ပေးထားသည့်အပေါ် စုံစမ်းတွေ့ရှိမှုကို အစီရင်ခံတင်ပြခြင်းကိုခေါ်သည်။ ဥပမာ - မြန်မာနိုင်ငံ လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိက သူ၏တွေ့ရှိခဲ့သော မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအကြောင်းကို သူ့အားတာဝန်ပေးထားသည့် ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံ (General Assembly) တွင်ဖြစ်စေ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (Commision on Human Rights) သို့ တင်ပြခြင်းကိုဆိုလိုသည်။ သာမန်အားဖြင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိတို့သည် သူတို့၏တွေ့ရှိချက်များကို အပြည့်အစုံမဟုတ်ဘဲ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ပထမတင်သွင်းပြီး တွေ့ရှိချက်အပြည့်အစုံကို သူတို့အားခန့်အပ် ထားသော သက်တမ်းကုန်ဆုံးသည့်အချိန်တွင်သာ တင်သွင်းအစီရင်ခံ လေ့ရှိသည်။

(၆၈) တောင်းခံခြင်း (Request)

ယေဘုယျအားဖြင့် တောင်းခံခြင်းသည်မှာလည်း တိုင်ကြားခြင်း (Complaint)၊ ပန်ကြားခြင်း (appeal)၊ လျှောက်ထားခြင်း (Petition) ဆက်သွယ်ခြင်း (Communication)၊ အခိုင်အမာပြောဆိုခြင်း (Claim) သို့မဟုတ် တောင်းဆိုခြင်း (Demand)တို့နှင့် ဆင်တူပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်အားလုံးမှာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုအတွက် အရေးယူဆောင်ရွက်ပေးရန် သက်ဆိုင်ရာတာဝန်ရှိသည့် ကော်မတီထံသို့ အသိပေးတိုင်ကြားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ တောင်းခံခြင်း (Request) ဆိုသည့် အသုံးအနှုံးကို ဥရောပလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်သို့ လူတစ်ဦးတယောက်ချင်း တိုင်ကြားသည့်အခါမျိုးတွင် အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ ထို့ပြင် အာဖရိက လူသားနှင့် ပြည်သူ့အခွင့်အရေး ပဋိညာဉ်စာတမ်းသို့ တင်ပြလာသော တိုင်ကြားမှုအားလုံးကိုလည်း တောင်းခံခြင်း (Request) ဟုပင် သုံးစွဲလေ့ရှိသည်။

(၆၉) ခြွင်းချက်ထား လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း (Reservation)

သဘောတူစာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးသော အချို့နိုင်ငံများသည် စာချုပ်ပါ အချက်အလက်များအားလုံးကို မခြွင်းမချန် လုံးဝလိုက်နာပါမည်ဟု သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မဟုတ်ဘဲ စာချုပ်ပါ အချို့အချက်အလက်များကို ခြွင်းချက်ထားပြီး လက်မှတ်ထိုးဘဲ နေလေ့ရှိသည်။ ၎င်းကို ခြွင်းချက်ထားခြင်း (Reservation) ဟုခေါ်သည်။ စာချုပ်ပါ အချက်အလက်များကို လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု သဘောတူညီ သော်လည်း စာချုပ်ပါ အချို့အချက်များကို လိုက်နာရန် အခက်အခဲ ရှိပါသည်ဟုဆိုကာ ခြွင်းချက်ထားခြင်းမျိုးကို အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ဖိနှိပ်ခွဲခြားမှုပပျောက်ရေး သဘောတူညီချက်တွင် အများဆုံးတွေ့ရသည်။

သို့သော် ထိုခြွင်းချက်ထား၍ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းအား စာချုပ်၏ ဦးတည်ချက်နှင့် ရည်ရွယ်ချက်ကို ပျက်ပြားစေသည့်သဘောမျိုးဖြင့် လုပ်ဆောင်၍မရပေ။ ခြွင်းချက်ထား လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းကို အချိန်မရွေး ဖျက်သိမ်း၍ပြန်လည်အတည်ပြု လက်မှတ်ထိုးလိုပါကလည်း ထိုးနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်အတော် များများတွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအား ဆန္ဒရှိပါက ခြွင်းချက်ထား လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းကို ခွင့်ပေးလေ့ရှိသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (ILO) ၏ သဘောတူစာချုပ်များတွင်မူ ခြွင်းချက်ထား လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းကို ခွင့်မပြုထားပါ။

(၇၀) ဆုံးဖြတ်ချက် (Resolution)

ဆုံးဖြတ်ချက် (Resolution) ဆိုသည့် စကားလုံးသည် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများကနေ၍ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းလိုက်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ - နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သော ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ၊ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို တိုးမြှင့်ကာကွယ်ပေးရေး ကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ခေါ်ဝေါ်လေ့ရှိသည်။ အများသိထင်ရှားလှသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းမှာလည်း ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်တခုအရ အတည်ပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်များကို ထုတ်ပြန်ရာတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်အကြောင်းအရာ၊ ထုတ်ပြန်သည့်အဖွဲ့အစည်း၊ နေ့ရက်၊ နေရာ၊ ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် စသည်တို့ကို

စနစ်တကျ ရေးသားထည့်သွင်း ထားလေ့ရှိသည်။ သို့မှသာ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကိုးကားရာတွင် ရည်ညွှန်းကိုးကားနိုင်ပေမည်။

(၇၁) ကန့်သတ်ချက်များ (Restrictions)

ကန့်သတ်ချက်များ (Restriction) ဆိုသည်မှာ (Derogation) နှင့် (Limitation) ဟူသော စကားလုံးများနှင့် ဆင်တူသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် လူတစ်ဦးတယောက် ချင်းအခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များ ခံစားခွင့်ကိုပိတ်ပင်ခြင်း သို့မဟုတ် အပြည့်အဝခံစားခွင့်မပြုခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်လိုပါက လုပ်ဆောင်နိုင်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ အခွင့်အရေးများကို ထိုသို့ကန့်သတ်ပိတ်ပင်လိုပါက လုပ်နိုင်ကြောင်းကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၏ အပိုဒ် (၂၉၊ စာပိုဒ် -၂) တွင်တရားဝင်ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ထိုအပိုဒ်တွင်ဖော်ပြထားချက်အရ အစိုးရသည် အချို့အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှု ပြုနိုင်သော်လည်း ထိုကန့်သတ်မသည် ❖ ဒီမိုကရေစီ လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း စာရိတ္တဆိုင်ရာ၊ လူထုလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အထွေထွေအခြေ အနေများ ထိမ်းသိမ်းရန် လိုအပ်ချက်အရကြောင့်ဖြစ်စေ အခြားသူများအခွင့်အရေး များနှင့် လွတ်လပ်မှုများအတွက် လုံခြုံစိတ်ချစေရန်ကြောင့်ဖြစ်စေ ဥပဒေကျိုးကြောင်း နှင့်အညီဖြင့်သာ ဆုံးဖြတ်ရမည် ❖ ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အချို့သောလူ့အခွင့်အရေး သဘောတူစာချုပ်များတွင် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် ထိုသို့ကန့်သတ် ပိတ်ပင်ချက်များကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအရ လုပ်ဆောင်နိုင်ခွင့်ပြုထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ထိုသို့ခွင့်ပြုထားသော စာချုပ်ပါအပိုဒ်များကို လေ့လာကြည့်ပါက ပထမစာပိုဒ်များတွင် အသေးစိတ် အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားလေ့ရှိပြီး ဒုတိယအပိုဒ်တွင် ထိုအခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အစိုးရအနေဖြင့် ကန့်သတ်လိုပါက လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ ကန့်သတ်နိုင်သည်ဟု ဖော်ပြရေးသားထားလေ့ ရှိသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

ထိုသို့ကန့်သတ်ချက်ကို စိတ်ထင်တိုင်းလုပ်ဆောင်၍ မရနိုင်ပါ။ အကယ်၍ ထိုအခွင့်အရေးတခုကို ကန့်သတ်တော့မည်ဆိုပါက ဥပဒေအရ ❖ ကြိုတင် အသိပေးရမည့် ကန့်သတ်မှုဖြစ်ရမည်။ ထို့အပြင် ထိုသို့ကန့်သတ်ခြင်းသည် ကန့်သတ်လောက်သည့် လျှော်ညီသောအကြောင်းပြချက် ခိုင်ခိုင်လုံလုံရှိရမည်။ ဥပမာ - နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး၊ လူထုအေးချမ်းသာယာရေး၊ အခြားသူများ၏

အခွင့်အရေးနှင့် လုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ပေးရေး စသည်ဖြင့်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့မကန့်သတ် ပါက မဖြစ်တော့သည့်အခြေအနေမျိုးဖြစ်ရမည်။

(၇၂) ယှဉ်ပြိုင်အစီရင်ခံစာ (Shadow Report)

စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် မိမိနိုင်ငံက လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် သက်ဆိုင်ရာစာချုပ်၏ ကော်မတီထံသို့ သတ်မှတ်ထားသည့် အချိန်အတိုင်း အစီရင်ခံစာ (Report) တင်သွင်းရန် တာဝန်ရှိသည်။ ထိုတာဝန်အတိုင်း တင်သွင်းရန်အတွက် အစီရင်ခံစာများကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရာတွင် တချို့အစိုးရများသည် အစိုးရတာဝန်ရှိသူများ သက်သက်ဖြင့်သာ ရေးဆွဲလေ့ရှိသလို အချို့သောအစိုးရများမှာလည်း ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရာတွင် အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုကို အသင့်အတင့်သာ ခွင့်ပြုလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့သော အစီရင်ခံစာမျိုးတွင် အမှန်တကယ် ဖြစ်ပျက်နေသော အဖြစ်များကို ဖုံးကွယ်ထားခြင်း ရှိနိုင်သကဲ့သို့ အမှန်တကယ် အရေးကြီးသော အချက်များ ကျန်ရစ်ကောင်း ကျန်ရစ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရက တင်သွင်းလိုက်သည့် အစီရင်ခံစာအပေါ် ထိုအစီရင်ခံစာအား ပြင်ဆင်ရေးဆွဲသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပါဝင်ခွင့်မရှိခဲ့သော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုက လိုအပ်ချက်များကို ထောက်ပြ၍ မိမိတို့တွေ့ရှိသည့် အချက်များအား ကော်မတီထံ တင်သွင်းခြင်းကို ယှဉ်ပြိုင်အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းသည်ဟု ခေါ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာစာချုပ်အရ ကော်မတီထံ တရားဝင် တင်သွင်းနိုင်ခြင်းရှိသလို မိမိတို့အစီရင်ခံစာများကို ကော်မတီထံသို့ ပေးပို့ရုံသာ လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းမျိုးလည်း ရှိသည်။ ထိုသို့သော ယှဉ်ပြိုင်အစီရင်ခံစာများတွင် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရက ထိခံချိန်ထားသောအချက်များ၊ လိုက်နာရန်ပျက်ကွက်နေသော အချက်များနှင့် အစိုးရအနေဖြင့် မည်သို့လုပ်ဆောင် သင့်ကြောင်းများကို အစိုးရထောင့်မှမဟုတ်ဘဲ အစိုးရမဟုတ်သည့် ရှုထောင့်မှနေ၍ ရေးသားထားလေ့ရှိသည်။

(၇၃) ပဏာမလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း (Signature)

စာချုပ်တစ်ခုကို ပဏာမလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း (Signature) သည် စာချုပ်ကိုအတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းပြီးနောက်ပိုင်း ထိုစာချုပ်ပါအချက်များအား လေးစားလိုက်နာရန် စိတ်ဝင်စားသောနိုင်ငံများက ပထမဦးဆုံး လက်မှတ် ရေးထိုးလိုက်ခြင်းကို ခေါ်ဆိုသည်။ ပဏာမလက်မှတ်ထိုးခြင်းသည် နိုင်ငံအစိုးရအနေဖြင့် စာချုပ်ပါအချက်များကို လေးစားလိုက်နာရန်

ဆန္ဒအပြည့်အဝရှိပြီး နောင်တချိန်တွင် အတည်ပြုလက်မှတ် (Ratification) ရေးထိုးပြီး အမှန်တကယ် လေးစားလိုက်နာရန် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ပါမည်ဟုကတိပြုလိုက်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ စာချုပ်ကို ပဏာမ လက်မှတ်ထိုးလိုက်သည်နှင့် ထိုနိုင်ငံသည် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ချက်ချင်းဖြစ်မလာသေးပါ။ ထိုစာချုပ်ကို နောက်တကြိမ်အတည် ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးပြီးမှသာ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရမည်ဖြစ်သည်။

(၇၄) အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိ (Special Rapporteur)

လူ့အခွင့်အရေး အကြောင်းအရာတခုအပေါ် ချိုးဖောက်မှုများကိုဖြစ်စေ နိုင်ငံတနိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပွားနေသော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကိုဖြစ်စေ သတင်းများ စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်သည် အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများကို ခန့်အပ်ထားသည်။ နိုင်ငံအလိုက် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများခန့်အပ်၍ လူ့အခွင့်ရေးအခြေအနေများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် တာဝန်ပေးအပ် လေ့ရှိသည်။ ထိုစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများသည် လူ့အခွင့်အရေးအကြောင်း ကိုကျွမ်းကျင်ပြီး လွတ်လပ်၍အနှောင်အဖွဲ့ကင်းသော သူများဖြစ်ပါသည်။

အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများသည် သူ သို့မဟုတ် သူမအား တာဝန်ပေးထားသည့်အပေါ် စုံစမ်းရန်အတွက် သက်ဆိုင်သည့်သတင်းများအား စုဆောင်းခြင်း၊ လက်ခံခြင်း၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများ ပြုလုပ်ရသည်။ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရများ၏ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုအပေါ် မူတည်၍ အခင်းဖြစ်ပွားရာနိုင်ငံများသို့ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ သွားရောက်လေ့လာ စုံစမ်းနိုင်သည်။ နိုင်ငံတနိုင်ငံသို့ ဝင်ရောက်လေ့လာနိုင်ရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရက တရားဝင်ဖိတ်ကြားရန် လိုအပ်သည်။ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများသည် သူတွေ့ရှိခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအကြောင်းကို သူ့အား တာဝန်ပေးထားသည့် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ (General Assembly) တွင်ဖြစ်စေ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (Commission on Human Rights) သို့တင်ပြရသည်။ သာမန်အားဖြင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိတို့သည် သူတို့၏ တွေ့ရှိချက်များကို အပြည့်အစုံမဟုတ်ဘဲ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ပထမတင်သွင်းပြီး တွေ့ရှိချက်အပြည့်အစုံကို သူတို့အား

ခန့်အပ်ထားသော သက်တမ်း ကုန်ဆုံးသည့် အချိန်တွင်သာ တင်သွင်းအစီရင်ခံစာလေ့ရှိသည်။

ယခုအချိန်အထိ အာဖဂန်နစ္စတန်၊ ပါပူဝါနယူးဂီနီးယား၊ မြန်မာ၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ကျူးဘား၊ အယ်လ်ဆာဗေးဒီး၊ အီကွေဒိုး၊ ဂွါတီမာလာ၊ ဟေတီ၊ အီရတ်၊ အီရန်၊ ယူဂိုစလားဗီးယား၊ ပိုလန်၊ ဆိုမားလီးယား၊ တိုဂို၊ ဗိုလေးဗီးယား၊ ဘရူမ်ဒီ၊ ရိုမေးနီးယား၊ ပါလက်စတိုင်း၊ သီရိလင်္ကာ၊ ဆူဒန်နှင့် ဇိုင်ယားနိုင်ငံတို့အတွက် အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများ ခန့်အပ်စေလွှတ်ခဲ့သည်။

ထို့ပြင် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်သည် ကဏ္ဍအလိုက် အထူးကိုယ်စားလှယ် များ (Thematic Procedures) ခန့်အပ်ခြင်းကိုလည်း ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ယခုအချိန်အထိ တရားလက်လွတ်သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်း၊ ကြေးစားစစ်သားများသုံးခြင်း၊ ဘာသာရေးအရဖိနှိပ်ခြင်း၊ ကလေးသူငယ်များအား ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်း၊ လူမျိုးရေးမုန်းတီးမှုနှင့် ခွဲခြားဖိနှိပ်ခြင်း၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း၊ တရားရေးဆိုင်ရာ ယန္တရားလွတ်လပ်မှု၊ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှု၊ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ၏ အကျိုးသက်ရောက်ခြင်း စသည့် ကဏ္ဍများဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်စားလှယ်များကို ခန့်အပ်ထားသည်။ ထို့အပြင် ဆန္ဒမပါဘဲ ပျောက်ဆုံးခြင်း၊ မတရားချုပ်နှောင်ခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခွင့်၊ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ အကြောင်းတို့နှင့် ပတ်သက်၍ စုံစမ်းရန်အလုပ်အဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းထားသည်။

ပြည်တွင်း၌ အခြေတကျမနေထိုင်ရသောသူများ (Internally Displaced Persons) တို့အကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အထူးကိုယ်စားပြု (Special Representative) တဦးကို ခန့်အပ်ထားသည်။ ၁၉၉၈ခု၊ ဩဂုတ်လတွင်လည်း ကော်မရှင်မှ ပညာရေးအခွင့်အရေးအတွက် အထူးကိုယ်စားလှယ်တဦးကိုလည်း ခန့်အပ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုတာဝန်ရှိသူများမှ ကော်မရှင်ထံသို့ အစီရင်ခံစာတင်သွင်းစေသည်။ နိုင်ငံအလိုက် တင်သွင်းခြင်းမဟုတ်ဘဲ အကြောင်းအရာကဏ္ဍအလိုက် တင်သွင်းခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအလိုက်နှင့် ကဏ္ဍအလိုက် ခန့်အပ်ထားသော အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိထံသို့ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များက လှုံ့ဆော်ခြင်း၊ လိုအပ်သော သတင်းများကို ထောက်ပံ့ခြင်းများ လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။

**(၇၅) လူနည်းစုများအပေါ် ခွဲခြားမှုကိုတားဆီးရေးနှင့်
စောင့်ရှောက်ရေးဆပ်ကော်မတီ (Sub-commission on the Prevention of
Discrimination and the Protection of Minorities)**

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (Commission on Human Rights) ၏ လက်အောက်တွင် ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းများကို အထောက်အကူပြု လုပ်ဆောင်ပေးရန် ဖွဲ့ထားသော ဆပ်ကော်မရှင်ဖြစ်သည်။ အတိုကောက်အားဖြင့် ဆပ်ကော်မရှင်ဟု ခေါ်လေ့ရှိသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီး လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်က အဆိုပြုသော လွတ်လပ်ကျွမ်းကျင်သည့် ပညာရှင် (၂၆) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်နှင့် ဆပ်ကော်မရှင်အကြား ကွဲပြားချက်မှာ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကို နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ဆပ်ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များကို လွတ်လပ် ကျွမ်းကျင်သူများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည် နိုင်ငံကို ကိုယ်စားမပြုသော သူများဖြစ်သောကြောင့် အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်များကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးအရ တိုက်ရိုက်စွက်ဖက်မှုမှ ကင်းဝေးစေပါသည်။

ဆပ်ကော်မရှင်တွင် လုပ်ဆောင်ခွင့်ရှိသော ထိုသူများ၏ သက်တမ်းမှာ (၄) နှစ်ဖြစ်ပြီး သက်တမ်းများမှာ တဦးနှင့်တဦး မတူညီကြပါ။ ဆပ်ကော်မရှင်သည် နှစ်စဉ် သြဂုတ်လတွင် (၄) ပတ်ကြာ အစည်းအဝေး ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ထိုအစည်းအဝေးများသို့ လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နေကြသော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့ပေါင်းများစွာ တက်ရောက်၍ ပါဝင်ဆွေးနွေးကြသည်။

ဆပ်ကော်မရှင်အောက်တွင် အလုပ်အဖွဲ့ (၄) ခုရှိပြီး ထိုအလုပ်အဖွဲ့များသည် ဆပ်ကော်မရှင် အစည်းအဝေးမတိုင်မီ တွေ့ဆိုကြသည်။ ယင်းအလုပ်အဖွဲ့ (၄) ခုမှာ

(၁) မူရင်းဌာနေလူမျိုးများဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Indigenous Populations – WGIP)

(၂) ကျွန်ုပ်ပြုမှုဆိုင်ရာအလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Slavery)

(၃) ဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာအလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Communication)

(၄) ဖမ်းဆီးထိမ်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာအလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Detention) တို့ဖြစ်သည်။

(၇၆) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှု (Transitional Justice)

ဖြစ်ရုံနေသော နိုင်ငံရေးစနစ်တစ်ခုမှ အခြားတိုးတက်သော ပွင့်လင်းသော နိုင်ငံရေးစနစ်တစ်ခုသို့ ပြောင်းလဲမှု ကြားကာလတစ်ခုတွင် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း တစ်ခုလုံးအတွက် အချင်းချင်း ပြန်လည်သင့်မြတ်မှု၏ အနှစ်သာရဖြစ်သည့် တရားမျှတမှုကို ဖော်ဆောင်သော အခြေအနေတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။

ဤသို့ ပြောင်းလဲမှုကြားကာလတွင် တရားမျှတမှုကိုဖော်ဆောင်ရာ၌ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း မကြာသေးသော အတိတ်ကဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ၊ အာဏာအလွဲသုံးစားမှုများကို မည်သို့ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းကြမည်နည်းဟူသော အတိတ်၏အရိပ်ကို ကြုံတွေ့ရသကဲ့သို့ အနာဂတ်တွင် ထိုထက်ပိုမို ကောင်းမွန်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်၊ ငြိမ်းချမ်းသာယာသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ကို ထူထောင်နိုင်စေရန် မည်သို့ ဆောင်ရွက်ကြမည်နည်းဟူသော လူ့အများ၏သစ်လွင်သော မျှော်လင့်ချက်နှင့် စိတ်အားထက်သန်မှုများ ပြည့်ဝ၊ တောက်ပသော အာရုံဦးကိုလည်း ကံတွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ အနာဂတ်တွင် သစ်လွင်တောက်ပသော လူ့ဘောင်တစ်ရပ်ကို ဖော်ဆောင်ရာမှာ အတိတ်၏အဖြစ်အပျက် သမိုင်းကြောင်းအပေါ် ပြန်လည်သုံးသပ် သင်ခန်းစာယူခြင်းဟုဆိုလည်း မှားမည်မထင်ပေ။

အတိတ်ကဖြစ်ပျက်ခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ပြန်လည်ကိုင်တွယ်ရာတွင် ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့သူများနှင့် နစ်နာခဲ့သူများအကြား တရားမျှတသော စိစစ်မှုများ ရရှိရန်မှာ နှစ်ဦးနှစ်ဘက်အတွက် အခြေခံအကျဆုံးသော အဖြစ်မှန်အချက်အလက်များသည် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပေသည်။ ထိုသို့သော အဖြစ်မှန် သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိရန် လူထုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်းရှိ အမှန်တကယ် ကြုံတွေ့ခံစားခဲ့သူများ အပေါ်တွင် များစွာမူတည်ပြီး နှစ်ဦးနှစ်ဘက် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကို ဖော်ဆောင်မည့် တရားမျှတခြင်း၏ အခြေခံကျသော လုပ်ဆောင်ချက်လည်း ဖြစ်ပေသည်။

လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း အတိတ်သမိုင်းကြောင်း၏ အိမ်မက်ဆိုးများကြောင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများအပြင် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နာကြည်းမှု ခံစားခဲ့ရသူများအပေါ် ပြန်လည်ကုစားပေးသည့် ကာလတွင် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုလုံးက မည်သို့သော အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လက်တွေ့ကျကျ လက်ခံနိုင်မှုအပေါ်တွင်လည်း များစွာမူတည်နေပေသေးသည်။ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုလုံး အချင်းချင်းပြန်လည် သင့်မြတ်မှုရရှိအောင် ကုစားရန်မှာလည်း ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့သူများအပေါ် တရားစွဲဆို ပြစ်ဒဏ်ခတ်မည်လား၊ သို့တည်းမဟုတ် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်းမှ ပယ်ရှားခြင်းနည်းလမ်းဖြင့် ဒဏ်ခတ်မည်လား၊ သို့တည်းမဟုတ် နစ်နာခဲ့ရသူများအပေါ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာလျှော်ကြေးပေးခြင်းနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပေးမည်လား၊ သို့တည်းမဟုတ် အဖြစ်အပျက်ခံခဲ့ရသူများအပေါ် သမိုင်းမှတ်ကျောက်တင်ခံနိုင်မည့် အသိအမှတ်ပြုမှုတစ်ခုဖြင့် လုပ်ဆောင်မည်လားစသည့် ကုစားမှုနည်းအသွယ်သွယ်ဖြင့် ဤနိုင်ငံရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလတွင် အသက်ဝင်လှုပ်ရှားလာမည်ဖြစ်သည်။

(၇၇) သဘောတူစာချုပ် (Treaty)

သဘောတူစာချုပ် (Treaty) ဆိုသောစကားလုံးနှင့် အဓိပ္ပာယ်တူသော အခြားဝေါဟာရများမှာ (Covenant) (Convention) နှင့် (Charter) တို့ဖြစ်သည်။ ထိုဝေါဟာရများအားလုံးကို နိုင်ငံတကာစာချုပ်စာတမ်းများအား ရည်ညွှန်းရာတွင်အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ သဘောတူစာချုပ်များသည် နှစ်နိုင်ငံအကြား သဘောတူသည့် သဘောတူ စာချုပ်များရှိသလို နှစ်နိုင်ငံအရေအတွက်ထက် ပိုများသော နိုင်ငံများအကြား သဘောတူထားသော စာချုပ်များလည်း ရှိပါသည်။

(၇၈) ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့ (UNESCO)

ယူနက်စကိုဆိုသော စကားလုံးမှာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အဖွဲ့အစည်းကို အတိုကောက်ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ယူနက်စကိုအား ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် စတင်ထူထောင်ခဲ့ပြီး ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပဲရစ်မြို့တွင် အခြေစိုက်သည်။ ယူနက်စကို၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ လူမျိုးရေး၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ ဘာသာရေးအရ ခွဲခြားမှုများမရှိစေဘဲ တရားမျှတမှု၊ တရားဥပဒေ စိုးမိုးမှု၊ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံကျသော လွတ်လပ်ခွင့်များအပေါ် တကမ္ဘာလုံးက လေးစားလာစေရန်

ပညာရေး၊ သိပ္ပံပညာရပ်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့မှတစ်ဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေး နှင့် လုံခြုံရေးတို့အတွက် အလုပ်အကျွေးပြုရန်ဖြစ်သည်။

ယူနက်စကိုတွင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအားလုံး၏ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်သော အထွေထွေညီလာခံ၊ အထွေထွေ ညီလာခံမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသည့် (၅၈) နိုင်ငံက ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သည့် အမှုဆောင်အဖွဲ့နှင့် အထွေထွေညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် တယောက်က ဦးဆောင်သော အတွင်းရေးမှူးရုံး စသည်တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။

ယူနက်စကိုတွင်လည်း အဖွဲ့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များနှင့် ပတ်သက်သော သဘောတူစာချုပ်များ (Convention)ကို အတည်ပြုလေ့ရှိပါသည်။ ထိုသဘောတူ စာချုပ်များနှင့် ယူနက်စကို၏ အကြံပေးချက် (Recommendation) များကို အထွေထွေညီလာခံတွင် မဲသုံးပုံနှစ်ပုံ ထောက်ခံချက်ရရှိပါက အတည်ပြုနိုင်သည်။ ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင်မှစတင်၍ ယူနက်စကိုသည် ပညာရေးအပါအဝင် ၎င်း၏လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသော နယ်ပယ်များအတွင်း လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စစ်ဆေးသွားရန်အတွက် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုကို စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

(၇၉) ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ကလေးများရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (UNICEF)

ယူနိုဆက်ဆိုသည်မှာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ကလေးများရန်ပုံငွေအဖွဲ့ကို အတိုကောက်ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းကို ၁၉၄၆ ခုနှစ်၌ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံတွင် ဖွဲ့စည်းလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မူလတာဝန်မှာ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ဒဏ် ခံရသော ကလေးများအား ကူညီစောင့်ရှောက်မှုများ ပေးရန်ဖြစ်သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် တကမ္ဘာလုံးမှကလေးများကို ကူညီစောင့်ရှောက်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်တိုးလာခဲ့သည်။ ထိုလုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်း အကောင်အထည်ဖော်မှုကို စီမံအုပ်ချုပ်ရန်အတွက် အဖွဲ့ဝင် (၃၆)ဦး ပါဝင်သော အမှုဆောင်ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ ထိုအမှုဆောင် အဖွဲ့ဝင်များသည် တနှစ်တခါတွေ့ဆုံ၍ ယူနိုဆက်၏ပေါ်လစီများ ချမှတ်ခြင်း၊ အစီအစဉ်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ နိုင်ငံအစိုးရများနှင့် ပူးပေါင်းအသုံးစရိတ်များ သတ်မှတ်ခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ပါသည်။ ယူနိုဆက်သည် ကလေးများနှင့်ပတ်သက်သော အစီရင်ခံစာများကို ထုတ်ပြန်၍ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ (ECOSOC) နှင့် အထွေထွေညီလာခံ (General Assembly) တို့ထံတွင် တင်ပြဆွေးနွေးပါသည်။ ၁၉၅၃ ခုနှစ်မှစတင်၍ ယူနိုဆက်သည် အစိုးရများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့များက

လ◆ဒါန်းသည်ရန်ပုံငွေနှင့်
လည်ပတ်လာခဲ့လျက်ရှိပါသည်။

ကိုယ်ပိုင်ရန်ပုံငွေများဖြင့်သာ

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ (ECOSOC) တွင်အတိုင်ပင်ခံအဆင့် (Consultative Status) ရရှိထားသော အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့များထဲမှ ကလေးသူငယ် များကိစ္စကို လုပ်ဆောင်နေသောအဖွဲ့များအား ယူနီဆက်က အတိုင်ပင်ခံအဆင့်အဖြစ် သတ်မှတ်ပေးအပ်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့သတ်မှတ်ခံရသော အစိုးရ မဟုတ်သည့် အဖွဲ့များသည် ယူနီဆက်၏ အမှုဆောင်ကော်မတီ အစည်းအဝေးများကို တက်ရောက်ခွင့်လည်း ရှိပါသည်။

(၈၀) ကုလသမဂ္ဂ စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးကောင်စီ (UN ECOSOC)

ဤကောင်စီသည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ အဓိကကျသော အရေးပါသည့် အဖွဲ့များထဲမှ တခုဖြစ်ပါသည်။ ဤကောင်စီသည်စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးရာကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ရသည့် ကုလသမဂ္ဂ၏ အမြင့်မားဆုံးအဖွဲ့ဖြစ်ပါသည်။ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီကို အတိုကောက် အီကောဆော့ (ECOSOC) ဟုခေါ်ဆိုလေ့ရှိပါသည်။ဤကောင်စီသည် အထွေထွေညီလာခံပြီးလျှင် အကြီးဆုံးသော ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဖြစ်ပြီး အဖွဲ့ဝင် (၅၄) ဦးဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီအောက်တွင် လုပ်ငန်းကော်မရှင် (၆) ခု (Functional Commissions)၊ ဒေသကော်မရှင် (၅) ခု (Regional Commissions) အမြဲတမ်းကော်မတီများ (Standing Committees)၊ အမြဲတမ်းကျွမ်းကျင်သူများအဖွဲ့ (Standing Expert Bodies) နှင့် ကုလသမဂ္ဂအေဂျင်စီများ (Specialized Agencies)တည်ရှိပါသည်။

လုပ်ငန်းကော်မရှင်များတွင် စာရင်းအင်းဆိုင်ရာကော်မရှင်၊ လူဦးရေဆိုင်ရာကော်မရှင်၊ လူမှုဘဝ တိုးတက်မြှင့် မားရေးကော်မရှင်၊ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၊ အမျိုးသမီးများ အဆင့်အတန်းဆိုင်ရာကော်မရှင်၊ မူးယစ်ဆေးဝါးဆိုင်ရာကော်မရှင်၊ ရာဇဝတ်မှုတားဆီးရေးနှင့် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၊ တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကော်မရှင်၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ သိပ္ပံနှင့်စက်မှုပညာကော်မရှင် စသည်တို့ကို ဖွဲ့စည်းထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေး လုပ်ငန်းနှင့်ပတ်သက်၍ လူ့အခွင့် အရေးကော်မရှင်(Commission on Human

Rights) နှင့် အမျိုးသမီးများအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာကော်မရှင် (Commission on the Status of Women) တို့မှာ ထင်ရှားသည်။

ဒေသဆိုင်ရာကော်မရှင်များတွင် အာရှနှင့်ပစိဖိတ်ဒေသ၊ အာဖရိကဒေသ၊ ဥရောပဒေသ၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ကရေဘီယံဒေသ၊ အနောက်အာရှဒေသဆိုင်ရာ ကော်မရှင်များ ရှိသည်။ အမြဲတမ်း ကော်မတီများနှင့် အမြဲတမ်းကျွမ်းကျင်သူများ အဖွဲ့တို့တွင်ရှိသော အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များကော်မတီ (NGOs Committee) သည်အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့ဖြစ်သည်။

စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ အောက်တွင်ရှိသော ကုလသမဂ္ဂအေဂျင်စီများတွင် အထူးပြုအေဂျင်စီများနှင့် ကုလသမဂ္ဂရန်ပုံငွေနှင့် အစီအစဉ်များအေဂျင်စီဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ဤအထူးပြု အေဂျင်စီများကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ကွဲပြားသောဖွဲ့စည်းပုံ၊ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၊ ပေါ်လစီနှင့် လုပ်ငန်းများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (International Labor Organization - ILO)၊ ကုလသမဂ္ဂ အစားအစာနှင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့ (Food and Agricultural Organization-FAO)၊ ပညာရေး၊ သိပ္ပံပညာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအဖွဲ့(United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - UNESCO)၊ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ကြီး (World Health Organization -WHO) တို့သည်အထူးပြုအေဂျင်စီများဖြစ်ကြသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ် (World Bank) နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ငွေကြေး ရန်ပုံငွေအဖွဲ့ကြီး (International Monetary Fund)တို့သည်လည်းအထူးပြု အေဂျင်စီများ ဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂရန်ပုံငွေနှင့် အစီအစဉ်များ အေဂျင်စီများကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ဆန္ဒဖြင့် ငွေကြေး ထောက်ပံ့မှုတို့နှင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ ကလေး သူငယ်များရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (United Nations Children's Fund - UNI CEF)၊ ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်(United Nations Development Program-UNDP)၊ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (United Nations High Commissioner for Refugees - UNHCR) တို့သည် ကုလသမဂ္ဂရန်ပုံငွေနှင့် အစီအစဉ်အေဂျင်စီများဖြစ်သည်။

(၈၁) ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံ (United Nations General Assembly)

ကုလသမဂ္ဂတွင် အထွေထွေညီလာခံသည် အဓိကဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတစ်ခုစီမှမဲတစ်မဲကျစီ ကိုယ်စားပြု ပါဝင်ဖွဲ့စည်း ထားသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကို နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း စက်တင်ဘာလ၏ တတိယမြောက် အင်္ဂါနေ့မှ ဒီဇင်ဘာလလယ်အထိ (၃) လကျင်းပပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း တက်ရောက်သည်။ အထွေထွေညီလာခံ၏ ဆန္ဒမဲသုံးပုံနှစ်ပုံဖြင့် သဘာပတိတစ်ဦးကို ရွေးချယ်ပြီး တနှစ်တာတာဝန် ထမ်းဆောင်စေသည်။ အများအားဖြင့် အဆိုတင်သွင်းမှုမရှိဘဲ ဒေသအလိုက် နောက်ကွယ်တွင် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုဖြင့် အလှည့်ကျရွေးချယ်ကြသည်။ သဘာပတိသည် ဒုတိယသဘာပတိ (၂၁)ဦးနှင့်အတူ ညီလာခံကိုဦးဆောင်ရပြီး သဘာပတိ မအားလပ်သည့်အခါ ဒုတိယသဘာပတိက တာဝန်ယူရသည်။

အထွေထွေညီလာခံသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက တက္ကမ္ဘာလုံးတွင် ဖြစ်ပျက်နေသော အကြောင်းအရာများကို ဆွေးနွေးရန် ညီလာခံပင်ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား လူမှုရေးနှင့်စီးပွားရေးရာများ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရေးကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေသလို လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အရေးတယူဆောင်ရွက်ကြရန် အားပေးသည်။ ထိုအထွေထွေညီလာခံမှနေ၍ ထူးခြားသော သဘောတူညီချက်များ၊ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအသစ်များ ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ အထွေထွေညီလာခံမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သော သဘောတူညီချက်များသည် အကြံပေးချက်များသာ ဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံကို မလုပ်မနေရ အမိန့်ပေးစေခိုင်းနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ သို့သော် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံအများစုက ကိုယ်စားပြုသည့် အကြံပေးချက်များ ဖြစ်သောကြောင့် အားကောင်းသော အကြံပေးချက်များဟု ဆိုနိုင်သည်။ အထွေထွေညီလာခံ၏ လက်အောက်တွင် အောက်ပါအတိုင်း ထပ်မံဖွဲ့စည်းထားသည်။

(က) ပင်မကော်မတီများ (Main Committees)

(ခ) လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ကော်မတီများ (Procedural Committees)

(ဂ) အမြဲတမ်းကော်မတီများ (Standing Committees)

(ဃ) အထောက်အကူဆိုင်ရာ၊ အရေးပေါ်နှင့်အခြားကော်မတီများ (Subsidiary, "adhoc" and Other bodies) တို့ဖြစ်သည်။

ပင်မကော်မတီအောက်တွင် ကော်မတီအရေအတွက် (၇)
ခုရှိသော်လည်းတခုမှာ အထောက်အကူပြု ကော်မတီဖြစ်သည့်အတွက်
ပင်မကော်မတီ (၆) ခုဟုသာ ဆိုကြသည်။ ၎င်းတို့မှာ ❖

(၁) ပထမကော်မတီ (လုံခြုံရေးနှင့် လက်နက်ဖျက်သိမ်းရေးဆိုင်ရာ)

(၂) နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အထူးကော်မတီ (ပထမကော်မတီ၏
အလုပ်တာဝန်များကို အထောက် အကူပြုလုပ်ဆောင်သည်)

(၃) ဒုတိယကော်မတီ (စီးပွားရေးနှင့် ငွေကြေးဆိုင်ရာ)

(၄) တတိယကော်မတီ (လူမှုရေး၊ လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ)

(၅) စတုတ္ထ ❖ ကော်မတီ (ကိုလိုနီဖျက်သိမ်းရေး)

(၆) ပဉ္စမကော်မတီ (အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ငွေစာရင်းဆိုင်ရာ)

(၇) ဆဋ္ဌမကော်မတီ (ဥပဒေဆိုင်ရာ) တို့ဖြစ်သည်။

လူ့အခွင့်အရေး တိုက်ပွဲဝင်သူများအတွက် တတိယနှင့်
စတုတ္ထ ❖ ကော်မတီတို့ သည် အရေးပါသည်။ မိမိတို့နိုင်ငံအပေါ် ကုလသမဂ္ဂ
အထွေထွေညီလာခံကြီးက ဆုံး ဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာတွင် အရှိန်အဟုန်
ကောင်းမွန်စေရန်အတွက် တတိယ ကော်မတီတွင် တွန်းအားပေးလှုံ့ဆော်ကြသည်။
ထိုမှတစ်ဆင့် အထွေထွေ ညီလာခံသို့ တက်ရောက်လာသော နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်
အဖွဲ့များ၏ ထောက်ခံမှုရရှိပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်များ အတည်ပြု ချမှတ်လာနိုင်ရန်
ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များကို ချဉ်းကပ်လှုံ့ဆော်ကြရသည်။

သို့ရာတွင် တတိယကော်မတီတွင် စတုတ္ထ ❖ ကော်မတီမှာကဲ့သို့
တသီးပုဂ္ဂလများသည် အထွေထွေရေးရာ အခြေအတင် ဆွေးနွေးမှုများတွင်
ပါဝင်နိုင်ခွင့်မရှိပေ။

(၈၂) ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (United Nations High
Commissioner for Human Rights)

ကုလသမဂ္ဂတွင် ရှိပြီးဖြစ်သည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဌာနနှစ်ခုဖြစ်သော အဖွဲ့အစည်းနှစ်ခုဖြစ်သည့် လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဌာနတို့ကို ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ပေါင်းစပ်၍ ဖွဲ့စည်းလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးကို ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်မှ ခန့်အပ်၍ ထိုမဟာမင်းကြီးသည် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်ထံ အစီရင်ခံစာ တိုက်ရိုက်တင်သွင်းရသည်။ ကုလသမဂ္ဂတွင် လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စများကို ထိုကဲ့သို့ မဟာမင်းကြီးရုံးမှူးဖွင့်လှစ်ပြီး လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန် ကာလအတန်ကြာကပင် **◆** ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သို့သော် နိုင်ငံအများအပြား၏ ထောက်ခံမှု နည်းပါးမှုကြောင့် ၁၉၉၃ ခုနှစ်ဗီယင်နာ **◆** မြို့တွင်ကျင်းပသော ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံ ကျင်းပသည့်တိုင်အောင် အကောင်အထည် ပေါ်လာခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံသို့ တက်ရောက်လာသော နိုင်ငံကိုယ်စားလှယ်များအကြား အချေအတင်ပြောဆိုမှုများစွာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး နောက်ဆုံးမှ **◆** ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး၏ လူ့အခွင့်ရေးရာ လုပ်ငန်းများကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးကို ဖွဲ့စည်းရန် **◆** ဆိုသောလုပ်ငန်းစဉ်ကို ညီလာခံ၏ ကြေညာချက်တွင် ထည့်သွင်းနိုင်ခဲ့သည်။ အထွေထွေညီလာခံအား ဆုံးဖြတ်ချက်ချရန် တာဝန်ပေးခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၂၀) ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကြီးက လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးကို ဖွဲ့စည်းရန် ကန့်ကွက်မဲမရှိဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးကို ဂျီနီဗာမြို့တွင် အခြေစိုက်ပြီး နယူးယောက်မြို့တွင် ပြန်ကြားဆက်သွယ်ရေးရုံးတရား ဖွင့်လှစ်ထားရှိသည်။ မဟာမင်းကြီး၏ သက်တမ်းကို (၄) နှစ်သက်တမ်းသတ်မှတ်သည်။ ကျွမ်းကျင်သော ဝန်ထမ်းများဖြင့် ပေါ်လစီနှင့်လမ်းညွှန်မှုများ သတ်မှတ်ဖော်ပြခြင်း၊ အစိုးရများနှင့် ပူးပေါင်းဆက်ဆံလုပ်ကိုင်ခြင်း၊ ကြေညာချက်နှင့် အစီရင်ခံစာများ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အစည်းအဝေးများတွင် ပါဝင်တက်ရောက်ခြင်း၊ သတင်းဌာနများနှင့် ဆက်ဆံခြင်း စသည်တို့ကို ဆောင်ရွက်နေသည်။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးသည် လူ့အခွင့်အရေးနယ်ပယ်တွင် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အကူအညီများဖြင့် နိုင်ငံများကို ထောက်ပံ့ပေးရန်၊ အစိုးရများနှင့်ဆွေးနွေးမှုများ

လုပ်ဆောင်ပေးရန်နှင့် ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ
လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများကို ချိတ်ဆက်မိစေရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးကို
တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းနှင့် ကာကွယ်ပေးခြင်းများကို ဦးစီး
ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

(၈၃) ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာမဟာမင်းကြီး👑: (United Nations High Commissioner for Refugees - UNHCR)

ဆုံးဖြတ်ချက်များအရ ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ
မဟာမင်းကြီးရုံးကို၁၉၅၁ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (၁) ရက်နေ့တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။
ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အတွင်း ဒုက္ခသည်များပြဿနာကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည့်
အဓိကအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ ဤဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံးက
ဒုက္ခသည်ဆိုသည်မှာ 📌လူမျိုးရေးကိစ္စ၊ ဘာသာရေးကိစ္စ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊
နိုင်ငံရေးအယူအဆနှင့် လူမှုအဖွဲ့တဖွဲ့သို့ အဖွဲ့ဝင် ရောက်မှုတို့ကြောင့်
ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက် အပြစ်ပေးခံရမည်ဟု ကြောက်ရွံရန် ခိုင်လုံသော
အချက်အလက်များရှိသူ၊ ထိုသို့ ကြောက်ရွံမှုကို အကြောင်းပြ၍ မိမိတို့ နိုင်ငံအစိုးရ၏

ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို မံယူနိုင်သောသူများ📌ဟု အဓိပ္ပာယ်
ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ဤမဟာမင်းကြီး ရုံးသည် ဒုက္ခသည်များနှင့်ပတ်သက်၍
နိုင်ငံတကာကာကွယ်မှုများ ပေးရန်နှင့် ဒုက္ခသည်များပြဿနာကို
ထာဝရဖြေရှင်းနိုင်သော အချက်များရှာဖွေရန် အဓိကလုပ်ဆောင်သည်။ နေရပ်သို့
ပြန်လည်နေထိုင်ခဲ့သော ဒုက္ခသည်များနှင့် ပြည် တွင်းမှာပင်
လှည့်လည်နေထိုင်နေသော နေရာအတည်တကျ မနေထိုင်ရသူများအပါ အဝင်
ကမ္ဘာပေါ်ရှိဒုက္ခသည်ပေါင်း သန်း (၃၀) ခန့်၏ အရေးကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်
နေရသည်။ နိုင်ငံတကာ ကာကွယ်မှုဟုဆိုရာတွင် ဒုက္ခသည်များအား မိမိဆန္ဒမပါဘဲ
အတင်းအကြပ် ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခြင်းကို ကာကွယ်ရန်၊ ဒုက္ခသည်များအား ဖမ်းဆီး
ထိမ်းသိမ်းခြင်းကို ကာကွယ်ရန်နှင့် ဒုက္ခသည်များ၏လုံ📌ခံရေးကို တာဝန်ယူရန်တို့ပါ
ဝင်သည်။ ထိုမျှမက ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို နိုင်ငံများက
သဘောတူ လက်မှတ် ရေးထိုးလာစေရန်၊ မိမိသဘောအလျောက်
နေရပ်သို့ပြန်သည့် အစီအစဉ်များဖြင့် ဒုက္ခသည်ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန်နှင့်
အခြားကယ်ဆယ်ရေး အဖွဲ့များဖြင့် ပူးပေါင်းလက်တွဲ၍ ဒုက္ခသည်များအား
ကူညီထောက်ပံ့မှုများ လုပ်ဆောင်ရန်တို့ကို ကြိုးပမ်းလျှက်ရှိသည်။ လက်ရှိ တာဝန်

ထမ်းဆောင်နေသော ဒုက္ခသည်များ ဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးမှာ နယ်သာလန်နိုင်ငံ၏ ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်းဖြစ်သူ ရူဒ်လတ်ဗ်ဘာ (Ruud Lubbers) ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာက ဒုက္ခသည်များကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်နှင့် ပတ်သက်သော အခြေခံအချက်များမှာ

- ဒုက္ခသည်များအား အတင်းအကြပ် နေရပ်သို့ပြန်လည် ပို့ဆောင်ခြင်းအား တားမြစ်ခြင်း။

- ဒုက္ခသည်များအား ကာကွယ်ပေးရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အခြေခံအကျဆုံး ကာကွယ် ပေးမှုမှာ ထိုဒုက္ခသည်များကို နေရပ်သို့မောင်းထုတ်ခြင်း၊ ပြန်ပို့ခြင်းမပြုရန်ဖြစ်သည်။ ထိုလူ၏လူမျိုးဖြစ်မှု၊ ကိုးကွယ်မှု၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ လူမှုရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး အသင်းအဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှုကြောင့် နေရပ်ကိုပြန်လျှင် အန္တရာယ်ကျရောက်နိုင်ပါက ထိုဒုက္ခသည်ကို သူ၏နေရင်းအရပ်သို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခြင်း မပြုရပေ။

ဒုက္ခသည်များ၏လုံခြုံမှု

ဒုက္ခသည်များ၏ လုံခြုံမှုမှာလည်း အခြေခံကျသော အချက်တချက်ဖြစ်သည်။ ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံသောသူများသည် သူတို့ဘဝအသက်ရှင်သန်ရေးအတွက် ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည်များ ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံနေသော နယ်မြေတွင် ထိုသူ တို့ကို လုံခြုံမှုမပေးနိုင်ပါက ဒုက္ခသည်များအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုသည် အဓိပ္ပါယ်

မဲ့ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ဒုက္ခသည်များ၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ လုံခြုံရေးနှင့် ဒုက္ခသည်များ ခိုလှုံရာနေရာဒေသများ၏ လုံခြုံရေးသည်လည်း ဤအချက်တွင်အကြီးဝင်သည်။ အမျိုးသမီးဒုက္ခသည်များအား လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုသည်လည်း ယခုအချက် တွင် အကြီးဝင်ပါသည်။

ဒုက္ခသည်များအား ဖမ်းဆီးခြင်း

မိမိအသက်ရှင်ခွင့်ကို အန္တရာယ်ပေး အနှောက်အယှက်ပြုနေသော တိုင်းပြည်မှ အခြားတိုင်းပြည်အတွင်းသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာသော မည်သည့်ဒုက္ခသည်ကိုမှ တိုင်းပြည်အတွင်း တရားမဝင် ဝင်ရောက်မှု သက်သက်ဖြင့်

ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်း မပြုရပေ။ သူ၏လူမျိုးဖြစ်မှု၊ ကိုးကွယ်မှု၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ လူမှုရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအသင်းအဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှုကြောင့် သူ၏တိုင်းပြည်တွင် အန္တရာယ်ရှိ၍ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာသူသည် ထိုအချက်ကို သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရထံတွင် ခိုင်ခိုင်လုံလုံတင်ပြနိုင်ပါက ၎င်းတို့ကို တိုင်းပြည်အတွင်း တရားမဝင်ဝင်ရောက်မှုဖြင့် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်၍မရပေ။

ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးသည် ဝန်ထမ်းပေါင်း ငါးထောင်ကျော်ဖြင့် လည်ပတ်လျှက်ရှိသည်။ ဝန်ထမ်းများ၏ (၈၀) ရာခိုင်နှုန်းမှာ လက်တွေ့နယ်ပယ်များတွင် လုပ်ကိုင်လျှက်ရှိပြီး နိုင်ငံပေါင်း (၁၁၅) နိုင်ငံတွင် ရုံးခွဲပေါင်း (၂၀၀) ကျော် ဖွင့်လှစ်ထားသည်။ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး၏ ဗဟိုကော်မတီဝင် နိုင်ငံ ပေါင်းမှာ (၅၀) နိုင်ငံ ရှိသည်။

(၈၄) ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်း (United Nations Organization)

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းသည် အရေးကြီးဆုံးသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၄၅ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ (၂၆) ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံ ဆန်ဖရန်စစ္စကိုမြို့၌ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်းအရ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအားလုံးနီးပါးကို အတူတကွ ပါဝင်လာအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။

ဗာဆီလီ သဘောတူစာချုပ်အရ ♦ နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု တိုးတက်ရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးရရှိစေရန် ♦ ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး (The League of Nations) ကို ဖွဲ့စည်း ထူထောင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီးတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကို တားဆီးနိုင်ခြင်းမရှိဘဲ ပျက်ပြားသွားရသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် နောက်ထပ်ကမ္ဘာစစ် တားဆီးနိုင်စေရေးအတွက် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာပါဝင်သော အသင်းတခုကို ဖွဲ့စည်းရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ကြသည်။ ယခင်က ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ထင်သလောက်အောင်မြင်မှု မရရှိခဲ့သော နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး၏ သင်ခန်းစာကိုယူ၍ မည်ကဲ့သို့အောင်မြင်အောင် ဖွဲ့စည်းနိုင်မည်ကို လေ့လာအားထုတ် ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံ၊ ဆန်ဖရန်စစ္စကိုမြို့၌ ကျင်းပခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂ၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း

ညီလာခံသို့ တက်ရောက်လာကြသော နိုင်ငံပေါင်း (၅၀) မှ ကိုယ်စားလှယ်များက ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၏ အခြေခံ အသက်သွေးကြော ဖြစ်သော ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ် (United Nations Charter) ကိုရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ စစ်ကြောင့် ညီလာခံသို့ မတက်ရောက်နိုင်သော ပိုလန်နိုင်ငံကပါ နောက်ပိုင်းတွင် အတည်ပြုခဲ့သဖြင့် ကုလသမဂ္ဂကို စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် နိုင်ငံအရေအတွက်သည် (၅၁) နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ် စတင်အသက်ဝင်ခဲ့သည့် ၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၂၄) ရက်နေ့မှစ၍ ကုလသမဂ္ဂကြီးလည်း အသက်ဝင်လှုပ်ရှား လည်ပတ်ခဲ့သည်။ ယခုအခါတွင် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံပေါင်း (၁၈၀) ကျော်ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ◆

- v တကမ္ဘာလုံး ငြိမ်းချမ်းရေးစိုးမိုးစေရန်၊
- v နိုင်ငံများအတွင်း မိတ်ဘက်ဆန်သော ဆက်သွယ်မှု တိုးတက်စေရန်၊
- v ◆ ပြည်သူများဘဝ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရန်၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှု၊ စာမတတ်မြောက်မှုနှင့် ရောဂါဘေးထူပြောမှုတို့ကို တိုက်ဖျက်ရန်၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဖျက်ဆီးမှုကို ရပ်တံ့ရန်နှင့် တဦး၏အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုကို တဦးက အပြန်အလှန်လေးစားရန်၊
- v ◆ ထိုရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်စေရန်အတွက် နိုင်ငံများအကြား ဗဟိုချက်အဖြစ် စွမ်းဆောင် ပေးရန်တို့ ဖြစ်သည်။

ထိုရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်စေရန်အတွက် ကုလသမဂ္ဂကို နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တို့အပေါ်တွင် အခြေတည်၍ ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။

ကုလသမဂ္ဂ၏ မူဝါဒများမှာ ◆

- v အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း အချုပ်အခြာအာဏာ တန်းတူမှုရှိသည်။
- v အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်း ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်ကို လိုက်နာရမည်။

v နိုင်ငံများသည် မတူကွဲပြားမှုများကို ငြိမ်းချမ်းသော နည်းလမ်းများဖြင့်သာ ဖြေရှင်းရမည်။

v နိုင်ငံများသည် အင်အားသုံးခြင်း သို့မဟုတ် အင်အားသုံးရန် ခြိမ်းခြောက်ခြင်း တို့ကိုရှောင်ကြဉ်ရမည်။

v ကုလသမဂ္ဂသည် မည်သည့်နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးရာကိုမှ ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ခြင်းမပြုရ။

v နိုင်ငံများသည် ကုလသမဂ္ဂအား ဝိုင်းဝန်းပံ့ပိုး ကူညီသင့်သည်။

ကုလသမဂ္ဂကို စတင်ဖွဲ့စည်းရာတွင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်၏ စစ်နိုင်နိုင်ငံများက ထူထောင်ခဲ့သဖြင့် လူဖြူများအသင်းဟုပင် ခေါ်ဝေါ်ခံခဲ့ရပြီး ဥရောပတိုက်သားများနှင့် အမေရိကန်များက လွှမ်းမိုးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဗျူရိုကရေစီနှင့် နိုင်ငံရေး ပေါ်လစီများရေးရာတွင် ယနေ့တိုင်၎င်းတို့၏ ဩဇာအာဏာအင်အား သက်ရောက်နေ လျက်ရှိသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။

ကုလသမဂ္ဂစနစ်အရ ဝန်ထမ်းများနှင့် ကုလသမဂ္ဂရှိ ကော်မတီများ၊ ဌာနများကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ပထဝီနယ်မြေများအလိုက် ခွဲတမ်းချထားသည်။ ထို့ကြောင့်ဝန်ထမ်း များနှင့်ဌာနတိုင်းတွင် နယ်မြေအလိုက် ကန့်သတ်ထားသော အရေအတွက်ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို ဒေသအလိုက် အောက်ပါအတိုင်း အကြမ်းအားဖြင့် ခွဲခြားထားသည်။

(က) အာဖရိက နိုင်ငံများ (၅၀ နိုင်ငံ)

(ခ) အာရှ နိုင်ငံများ (၅၀ နိုင်ငံ)

(ဂ) အရှေ့ဥရောပ နိုင်ငံများ (၁၈ နိုင်ငံ)

(ဃ) လက်တင်အမေရိက နှင့် ကရေဘီယံ နိုင်ငံများ (၃၄နိုင်ငံ)

(င) အနောက်ဥရောပ နှင့် အခြားနိုင်ငံများ (၂၃နိုင်ငံ) တို့ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ကနေဒါနိုင်ငံနှင့် သြစတြေးလျနိုင်ငံတို့ကို ဒေသ(င) တွင် ထည့်သွင်းထားပြီး တူရကီနိုင်ငံသည် ဒေသ(င) အပြင် အာရှနိုင်ငံများတွင် လည်းပါဝင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဖော်ပြပါဒေသ ခွဲခြားမှုတွင်ပင် အာဖရိက၊ အာရှ၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ကရော်ယံနိုင်ငံများ၏ စုပေါင်းမဲအရေအတွက်သည် စုစုပေါင်းမဲအရေအတွက်၏ သုံးပုံနှစ်ပုံထက်ပိုနေသဖြင့် မဲခွဲရာတွင် အားကောင်းမှု ရရှိနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

(၈၅) ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ (United Nations Security Council)

ဤကောင်စီသည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းကြီး၏ အဓိကကျသော ဌာနများထဲမှ တခုဖြစ်ပါသည်။ လုံခြုံရေးကောင်စီကို အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင် (၅) နိုင်ငံဖြစ်သော အမေရိကန်၊ ဗြိတိန်၊ ဆိုဗီယက်၊ ပြင်သစ်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့အပြင် အမြဲတမ်းမဟုတ်သော အဖွဲ့ဝင် (၁၀) နိုင်ငံဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင် (၅) နိုင်ငံတွင် ဗီတိုအာဏာရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဗီတိုအာဏာ ပေးအပ်ထားခြင်းကြောင့်သာ အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် အခြားအင်အားကြီးနိုင်ငံတို့ကို ကုလသမဂ္ဂတွင် ပါဝင်လာအောင် ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်း၏တာဝန်မှာ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တွင် ပြဌာန်းထားသည့်အတိုင်းငြိမ်းချမ်းရေး၊ ထိမ်းသိမ်းရေး၊ စစ်တားဆီးရေး၊ ကျူးကျော်မှုများကို တားဆီးအပြစ်ပေးရေးတို့ ဖြစ်သည်။ အထွေထွေ ညီလာခံကဲ့သို့ ကုလသမဂ္ဂ၏ ဌာနများသည် အစိုးရများကို ၎င်းတို့အကြံပေးချက်များကို လေးစားလိုက်နာရန် အကြံပေးပန်ကြားရုံသာ ပန်ကြားနိုင်သော်လည်း လုံခြုံရေးကောင်စီတွင်ပါသော အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများအနေဖြင့်တာဝန်ရှိရှိ လုပ်ဆောင်ရမည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်နိုင်သည့် ပါဝါရှိသည်။ လုံခြုံရေးကောင်စီသည် ကမ္ဘာ့ပုလိပ်အဖွဲ့တဖွဲ့ ကဲ့သို့ပင်ဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေးကောင်စီအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်မူကြမ်းတရပ်ကို ထောက်ခံမဲ (၉) မဲရရှိမှသာ အတည်ပြုနိုင်သည်။ အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင် (၅) နိုင်ငံအနက် နိုင်ငံတနိုင်ငံက ဗီတိုအာဏာသုံးပြီးကန့်ကွက်ခဲ့လျှင် စုစုပေါင်း(၁၄)မဲ ရရှိစေကာမူ ဆုံးဖြတ်ချက် အထမမြောက်ပေ။ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် အစွဲရေးနှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ ကိစ္စများတွင် ဗီတိုအာဏာသုံး၍ ကန့်ကွက်ခဲ့သည်ကိုတွေ့သည်။ အာဖဂန်နစ္စတန်တွင် စစ်ဖြစ်ပွားသောအခါ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုက ဗီတိုအာဏာ သုံးမည်ပြုခဲ့သဖြင့် လုံခြုံရေးကောင်စီမှ ဝင်ရောက်အရေးယူဆောင်ရွက်မှုမပြုနိုင်ခဲ့ပေ။ ပြင်သစ်နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံတို့သည် ဗီတိုအာဏာကို သုံးခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည်လည်း တိုင်ဝမ်ကျွန်း အရေးကိစ္စ

ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ၁၉၇၂ ခုနှစ်၊ ကတည်းမှစ၍ ဝီတိုအာဏာ နောက်ထပ်သုံးခြင်း မရှိခဲ့ချေ။ လုံ့ခံရေးကောင်စီ အမြဲတမ်း (၅) နိုင်ငံ၏ အားပြိုင်မှုများကို ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးအသစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရာတွင် မကြာခဏ တွေ့ရတတ်သည်။ ထို့ကြောင့်အမြဲတမ်း အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တနိုင်ငံသည် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ်ထက်ပင် ပိုမိုအာဏာရှိသည်ဟု ဆိုကြသည်။

အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ပဋိပက္ခတခုဖြစ်လာပါက လုံခြုံရေးကောင်စီက သိရှိ လာအောင် တင်ပြနိုင်သည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် လုံခြုံရေးကောင်စီက ပဋိပက္ခဖြစ်နေသော နိုင်ငံများကို ငြိမ်းချမ်းသောနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းကြရန်ပန်ကြားနိုင်သည်။ ထိုသို့ဖြစ်နေသော ပဋိပက္ခကို မိမိတို့ကိယ်တိုင် ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိသည့်အခါ ထိုပြဿနာကို အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာတရားရုံး (ICJ) သို့တင်ပြ၍ ထိုတရားရုံးမှ မည်သူမှန်သည်၊ မည်သူမှားသည် ကိုဆုံးဖြတ်သည်။ လုံခြုံရေးကောင်စီက ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို နိုင်ငံတနိုင်ငံ သို့မဟုတ် နိုင်ငံများအပေါ် ကုန်သွယ်မှုများ ရပ်တန့်ပိတ်ဆို့ရန်၊ ပင်လယ်၊ လေကြောင်း၊ မီးရထားလမ်း၊ စာတိုက်၊ တယ်လီဖုန်း၊ ရေဒီယို အစရှိသည့် ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းများ ပိတ်ဆို့အရေးယူရန် ပန်ကြားနိုင်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်မှုများ မအောင်မြင်ပါက လုံခြုံရေးကောင်စီသည် ကုလသမဂ္ဂ ငြိမ်းချမ်းရေးတပ်များကိုစေလွှတ်၍ လုံခြုံရေးနှင့် စစ်မဲ့ဒုက္ခများတည်ဆောက်ရန် သို့မဟုတ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆွေးနွေးရန် တာဝန်ပေး စေခိုင်းနိုင်သည်။ သို့သော် ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသော နိုင်ငံများအားလုံးက သဘောတူခွင့်ပြုမှသာ ကုလသမဂ္ဂ ငြိမ်းချမ်းရေးတပ်များကို စေလွှတ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အချို့အရေးကိစ္စများတွင် လုံခြုံရေးကောင်စီက အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအား စစ်ရေးအရ ဝင်ရောက်ဖြန့်ဖြေပေးရန် အာဏာပေးနိုင်သည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကလည်း ထိုသို့အရေး ကိစ္စဖြစ်ပေါ်လာပါက မိမိတို့စစ်တပ်အင်အားများကို စေလွှတ်ကူညီရန် တာဝန်ရှိသည်။

အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင် မဟုတ်သော နိုင်ငံများ၏ သက်တမ်းကို (၂) နှစ် သတ်မှတ်ထားပြီး သက်တမ်းတိုးခွင့် မရှိပေ။ ထိုကဲ့သို့ အမြဲတမ်းမဟုတ်သော နိုင်ငံများကို ရွေးချယ်ရာတွင် ဆန္ဒမဲသုံးပုံနှစ်ပုံ အများစုရရန်လိုပြီး ဒေသဆိုင်ရာ နိုင်ငံများက သဘောတူပါက အမြဲတမ်းမဟုတ်သော အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်နိုင်သည်။ လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် အင်္ဂလိပ်အက္ခရာ အစီအစဉ်အတိုင်း လစဉ်ပြောင်းလဲ တာဝန်ထမ်းဆောင်စေသည်။

(၈၆) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများကြေညာစာတမ်း (Universal Declaration of Human Rights)

ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (Commission on Human Rights) က ပြင်ဆင်ရေးဆွဲပြီး ၁၉၄၈ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံမှ အတည်ပြုပြဌာန်းလိုက်သော ဤကြေညာစာတမ်းသည် လူ့အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတကာရှုထောင့်မှနေ၍ လွှမ်းခြုံနိုင်သည့် ပထမဆုံးသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်ဖြစ်ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်း၏ အပိုဒ် (၆၈) အရ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် (Commission on Human Rights) အပါအဝင် ကုလသမဂ္ဂ အထူးကော်မရှင်များကို ဖွဲ့စည်း တည်ထောင်လာခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ကို ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ထိုကော်မရှင်မှ ဦးစီးဦးဆောင်၍ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာတမ်းတွင်ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ဆိုသော အဓိပ္ပာယ်များကို ဖွင့်ဆိုရှင်းပြနိုင်မည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာ တမ်းကို ပြင်ဆင် ရေးဆွဲရန် တာဝန်ပေးခဲ့သည်။ အမေရိကန် သမတကတော်ဖြစ်သူ အယ်လီနာရိုစာဘဲ့ (Eleanor Roosevelt) ၏ ခေါင်းဆောင်မှုဖြင့် ရေးဆွဲခဲ့သော ထိုစာတမ်းအပေါ် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများက အထူးစိတ်ဝင်စားခဲ့ကြသည်။

အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့များနှင့် အကြိမ်ကြိမ် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများ လုပ်ဆောင်အပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ထိုကြေညာ စာတမ်းကို အပြီးသတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုမူကြမ်းကို အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန်လေ့လာမှုများ ပြုလုပ်အပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ (၁၀) ရက်နေ့တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပဲရစ်မြို့တွင် ကျင်းပသော ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံမှနေ၍ ထိုကြေညာစာတမ်းကို အတည်ပြု ပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံပေါင်း ၄၈ နိုင်ငံက ထောက်ခံခဲ့သည်။ ဘဲလတ်ရပ်၊ ချက်ကိုစလိုပေးကီးယား၊ ပိုလန်၊ ဆော်ဒီအာရေးဗီးယား၊ တောင်အာဖရိက၊ ယူကရိမ်း၊ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုနှင့် ယူဂိုစလားဗီးယားနိုင်ငံ စသည့် နိုင်ငံ (၈) နိုင်ငံတို့က မဲမပေးဘဲ ကြားနေခဲ့ကြပြီး ကန့်ကွက်သည့်နိုင်ငံ လုံးဝမရှိဘဲ အတည်ပြုပြဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သော အထွေထွေနှင့် အခြေခံအချက်များ ပါဝင်သည်။ ထိုလူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေနှင့် လေးစားလိုက်နာပါမည်ဟု သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးရန် လိုအပ်သော သဘောတူစာချုပ်မျိုး

မဟုတ်သော်လည်း ကြေညာစာတမ်းပါအချက်များကို တန်ဖိုးထားစောင့်ရှောက်ရန် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတိုင်းတွင်တာဝန်ရှိသည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းလိုက်သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် လက်မှတ်ရေးထိုးစရာ လိုအပ်သော သဘောတူစာချုပ်မဟုတ်သော်လည်း မည်သည့်နိုင်ငံမဆို ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်ပြီး ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ဖြစ်သွားသည်နှင့်တပြိုင်နက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ အချက်များကို လေးစားလိုက်နာရန် တာဝန်ရှိသွားပြီဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းကို ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်မှလွဲ၍ မည်သည့်စာချုပ်၊ မည်သည့်ဥပဒေကမှ မလွှမ်းမိုးနိုင်။ ဤကြေညာစာတမ်းကို နိုင်ငံအစိုးရများ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်၍ လေးစားလိုက်နာမှုကို တိုင်းတာသော စံချိန်စံညွှန်းအဖြစ် အသုံးပြုလာခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံတွင်သာမက လုံခြုံရေးကောင်စီတွင်ပါ ကိုးကားကြရသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေဆိုင်ရာ စာချုပ်များတွင်လည်း ကိုးကားဖော်ပြကြသည်။ နိုင်ငံအတော်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင်လည်း ကိုးကားဖော်ပြ လေ့ရှိသည်။ ထို့ပြင်နိုင်ငံအတော်များ၏ ဥပဒေရေးဆွဲမှုများတွင်လည်း သြဇာသက်ရောက်မှု ရှိသည်ကိုတွေ့ရပြီး တခါတရံ အမျိုးသားဥပဒေများ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်လာ သည်။ နိုင်ငံအသီးသီး၏ နိုင်ငံတော်တရားရုံးများတွင်လည်း ဥပဒေအရ ကိုးကားလာ ခဲ့ကြသည်။

ထိုလူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် လူသားတို့၏ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး၊ နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေး၊ စီးပွားရေး အခွင့်အရေး၊ လူမှုရေးအခွင့်အရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ အပိုဒ်ပေါင်း (၃၀) ပါဝင်ပြီး အပိုဒ် (၁)နှင့် (၂)တို့သည် လူ့အခွင့်အရေး၏ အဓိပ္ပာယ်အယူအဆတို့ကို ဖွင့်ဆို ရှင်းပြထားသည်။ အပိုဒ် (၃) မှ (၂၆) အထိသည် အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားသည်။ အပိုဒ် (၂၈) မှ(၃၀) အထိသည် ထိုအခွင့်အရေးများ လေးစားရန်၊ အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို လေးစားရန်၊ မည်သူမှ မချိုးဖောက်ရန် တာဝန်များကို ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည်။

(၈၇) အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်ခြင်း (Violence Against Women)

အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်ခြင်းဆိုသည်မှာ အမျိုးသမီးများအား စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရဖြစ်စေ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအရဖြစ်စေ၊

 ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရဖြစ်စေ အန္တရာယ်ဖြစ်စေသော၊ အနာတရခံစားစေသော၊ ခံစားစေရမည်ဟူ၍ ခြိမ်းခြောက်မှုများ အပါအဝင် ခြောက်လှန့်သိမ်းသွင်းမှုများ၊ ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်မှုများအား မတရားဖယ် ရှားခြင်းများဖြစ်စေမှု၊ ထိုသို့ဖြစ်စေနိုင်လောက်သော အပြုအမူများ အားလုံးဟူ၍ ၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ကျင်းပခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ၏ အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှု ပပျောက်ရေး ကြေညာစာတမ်းတွင် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ထားသည်။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုသော် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများအကြား အမျိုးသမီးများအပေါ် တဆင့်နှိမ်သောအမြင်ကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာရသော မညီမျှသည့် အကြမ်းဖက်မှုကို ဆိုလိုသည်။

၁၉၉၃ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေး ညီလာခံတွင် ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆွေးနွေးခဲ့ကြပြီး အမျိုးသမီးများအား အိမ်ထောင်အတွင်းနှင့် ပြင်ပတို့တွင် အကြမ်းဖက်မှုကို ကာကွယ်ရန် တင်ပြခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်းဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်းကို ၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၂၀) ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံက ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိကို ပထမဦးဆုံးအကြိမ် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ထိုစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိအား အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများနှင့် အကျိုးဆက်များ လေ့လာဖော်ထုတ်ရန် တာဝန်လုပ်ပိုင်ခွင့် အပြည့်အဝပေးခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများသည် အဘယ်ကြောင့်အကြမ်းဖက်ခံနေရသည်ကို အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိက သူမ၏ အစီရင်ခံစာတွင် အောက်ပါအတိုင်း ဆိုထားသည်။

 အမျိုးသမီးများသည် သူမတို့၏လိင်ကြောင့် အဓမ္မကျင့်ခံရခြင်း၊ လိင်အင်္ဂါအား ဖျက်ဆီးခြင်း စသည်တို့နှင့် ရင်ဆိုင်ရသည်။ အမျိုးသားများနှင့် ဆက်သွယ်နေမှုကြောင့် အိမ်တွင်းရှိ မိသားစုအတွင်း အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ ဇနီးအားသတ်ဖြတ်ခြင်း စသည်တို့နှင့် ရင်ဆိုင်ရသည်။ လူမျိုးတမျိုး သို့မဟုတ် အုပ်စုတစုဝင်ဖြစ်သောကြောင့် အဓမ္မကျင့်ခံရခြင်း၊ လူမျိုးစုများအားဖိနှိပ်ရာတွင် အဓမ္မကျင့်ခံရခြင်းများကို ရင်ဆိုင်ရသည်။

မိသားစုအတွင်းတွင် အမျိုးသမီးဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရိုက်နှက်ခြင်း၊ လိင်အရ
စော်ကားခံရခြင်း၊ အခွင့်အရေးများ ငြင်းပယ်ခံရခြင်း၊ အလိုမတူဘဲ မိမိခင်ပွန်းကလိင်
ဆက်ဆံခြင်း စသည်တို့ကိုကြုံတွေ့ရသည်။ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတွင်လည်း အဓမ္မကျင့်
ခံရခြင်း၊ ရောင်းဝယ်ခံရခြင်း၊ အဓမ္မပြည့်တန်ဆာအဖြစ် စေခိုင်းခံရခြင်း တို့ကို
ရင်ဆိုင်ရသည်။ နိုင်ငံအတွင်းတွင်လည်း အကျဉ်းထောင်အတွင်း
အဓမ္မကျင့်ခံရခြင်းများ၊ အမျိုးသမီးများအား ဖိနှိပ်သောဥပဒေများနှင့်
ရင်ဆိုင်ရခြင်းများကို ကြုံတွေ့သည်။ နှစ် ဟုဆိုထားသည်။

အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုသည် အမျိုးသမီးများအား လိင်ပိုင်းဆိုင်
ရာကွဲပြားမှုအရ ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော
အကြောင်းအရာတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ အကြမ်းဖက်မှုသည် ပုံသဏ္ဍာန်မျိုးစုံဖြင့်
နေရာတိုင်း၊ နိုင်ငံတိုင်းတွင် တွေ့မြင်ဖြစ်ပွားလျက် ရှိသည်။ လက်ခံကျင့်သုံးနေသော
အမျိုးသမီးများအပေါ် ဖိနှိပ်သည့် ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာအချို့
ဘာသာရေးကျင့်စဉ်အချို့နှင့် ဥပဒေ အချို့တို့အပြင် ဖိဝါဒ ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးနေသော
ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် နိုင်ငံရေးအခြေအနေ တချို့က အမျိုးသမီးများအပေါ် ဖိနှိပ်မှုကို
တွန်းအားပေးနေသည်။

(၈၈) ဆိုးဝါးလှသောပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ကလေးသူငယ်များအား ခိုင်းစေခြင်း (Worst forms of Child Labor)

ဆိုးဝါးလှသော ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ကလေးသူငယ်များအား ခိုင်းစေခြင်းဆိုသည့်
အဓိပ္ပာယ်ကို ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ
အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ် (ILO) ၏ သဘောတူဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁၈၂ (ILO
Convention - 182) ၌ ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုဖော်ပြထားချက်အရ အသက် (၁၈)
နှစ်အောက် အရွယ်ရှိ ယောက်ျားကလေး၊ မိန်းကလေးများအား (က) ကျွန်ပြုခြင်း၊
ကျွန်သဖွယ်စေခိုင်းခြင်း၊ အဓမ္မလုပ် အားစေခိုင်းခြင်းနှင့် စစ်ပွဲများအတွင်း တိုက်ခိုက်
ရန်အတွက် စစ်တပ်အတွင်းဝင်ရောက်ခိုင်းခြင်း (ခ) ပြည့်တန်ဆာသို့မဟုတ်
ညစ်ညမ်းစာပေများတွင် အသုံးပြုခြင်း၊ မြူဆွယ်ခြင်းနှင့် အသုံးပြုရန်အတွက်
ကမ်းလှမ်းခြင်း၊ (ဂ) မူးယစ်ဆေးဝါးလုပ်ငန်းအပါအဝင် တရားမဝင်လုပ်ငန်းများတွင်
အသုံးပြုခြင်း၊ မြူဆွယ်ခြင်းနှင့် အသုံးပြုရန်အတွက် ကမ်းလှမ်းခြင်း၊ (ဃ)
ကလေး၏ကျန်းမာရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် စိတ်ဓာတ်ပိုင်းတို့ကို
ထိခိုက်အန္တရာယ်ဖြစ်စေသည့် လုပ်ငန်းခွင်တွင် စေခိုင်းခြင်းစသည်တို့သည်

ဆိုးဝါးလှသော ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ကလေးသူငယ်များအား ခိုင်းစေခြင်းမြောက်ပါသည်။ ကလေး၏ကျန်းမာရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် စိတ်ဓာတ်ပိုင်းတို့ကို ထိခိုက်အန္တရာယ်ဖြစ်စေသည့် လုပ်ငန်းခွင်တွင် စေခိုင်းခြင်းကို အသေးစိတ် ရှင်းလင်းထားရာတွင် ထိုလုပ်ငန်းခွင်မျိုးသည် ကလေးများ၏ ရုပ်ပိုင်း၊ စိတ်ပိုင်းနှင့် ကာမပိုင်းဆိုင်ရာကို ဖော်ကားမတရားပြုကျင့် ခံနိုင်ရသည့်အလုပ်၊ အကျဉ်းအကျပ်အတွင်း ပိတ်လှောင်ထားသောနေရာမျိုး၊ အန္တရာယ်ကြီး၍ မြင့်မားသော နေရာမျိုး၊ ရေအောက်၊ မြေအောက် စသည့် နေရာမျိုးတွင် လုပ်ရသည့်အလုပ်၊ ကျန်းမာရေးနှင့် မညီညွတ်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်း လုပ်ရသည့်အလုပ်၊ အန္တရာယ် ရှိသောအရာ ဝတ္ထုများအကြား လုပ်ရသည့်အလုပ်၊ အချိန်ကြာမြင့်စွာလုပ်ရခြင်း၊ ညအချိန်လုပ်ရခြင်း၊ ပိတ်လှောင်မွန်းကြပ်နေသော နေရာများတွင် လုပ်ရခြင်းစသဖြင့် အလွန်ခက်ခဲသော အခြေအနေများတွင် လုပ်ရသောအလုပ် (အိမ်တွင်းမှုအလုပ် ကူရန်အတွက် အလုပ်ရှင်၏ နေအိမ်တွင် သွားရောက်နေထိုင် အလုပ်လုပ်ရသည့်ကလေးမျိုးသည် ဤအချက်နှင့် အကြီးဝင်သည်) စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးထားသော အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် ထိုစေခိုင်းခြင်းများ လုံးဝ ပပျောက်စေရန်အတွက် အချိန်ကာလတစ်ခုကို သတ်မှတ်ပြီး အစီအစဉ်များကိုလည်း စနစ်တကျချမှတ်ကာ ဆောင်ရွက်သွားရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ရာတွင် မိမိနိုင်ငံအတွင်းရှိ ကလေးအလုပ်သမား အခြေအနေများနှင့် ပတ်သက်သော သတင်းများ၊ အချက်အလက်များကို စုဆောင်းရန်၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့ အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်း၍ ထိုသတင်းများကို ဖလှယ်ခြင်း၊ ကျူးလွန်သူများကို အပြစ်ပေးခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ရန်၊ အလုပ်ရှင်အလုပ်သမား အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားလူထုအဖွဲ့များအကြား ထိုကိစ္စအကြောင်း ပိုမိုနားလည်လာအောင် လှုံ့ဆော်ရန်၊ ထိုကိစ္စကို တိုက်ဖျက်ရာတွင် အကောင်းဆုံးသော နည်းလမ်းများကို ဖော်ဆောင်၍ အများသိအောင် ဖြန့်ဝေရန်နှင့် ထိုသို့စေခိုင်းခံရသော ကလေးများ၏ မိဘများနှင့် အရွယ်ရောက်ပြီး သားမိသားစုဝင်များကို အလုပ်အကိုင်များ ဖန်တီးပေးခြင်းနှင့် သက်မွေးဝမ်းကြောင်းအတတ်များ သင်ကြားပေးရန်တို့ ပါဝင်သည်။